

SWiPE

Successful
Wildlife Crime
Prosecution
in Europe.

Analiza učinkovitosti suzbijanja zločina protiv prirode u Bosni i Hercegovini Nacionalni izvještaj

TRAFFIC

The SWiPE project has received funding from the LIFE Programme of the European Union.

PARTNERS

TRAFFIC

Pravosudna akademija

[Analiza učinkovitosti suzbijanja zločina protiv prirode u Bosni i Hercegovini. Nacionalni izvještaj]

Informacije o publikaciji

Objavljeno u ožujku 2022.

WWF ADRIA

Gundulićeva 63

10 000 Zagreb

Hrvatska

U okviru LIFE SWiPE projekta (2020. – 2023.)

Autori: WWF ADRIA, u suradnji s obrtom za savjetovanje u zaštiti okoliša i prirode Mrav

Sljedeći je izvještaj sastavljen u okviru projekta „Uspješan progon zločina protiv prirode u Europi“ LIFE19 GIE/BG/000846 („SWiPE“) koji financira LIFE. LIFE SWiPE projekt je konzorcij partnera koji čine sljedeće organizacije: [WWF Bugarska](#) (glavni partner), [Državno odvjetništvo Republike Hrvatske](#), [Fauna & Flora International](#) (u Rumunjskoj), [Pravosudna akademija Hrvatske](#), [WWF Adria-Srbija](#), [WWF Adria](#), [WWF Španjolska](#), [WWF Mađarska](#) i [TRAFFIC](#), [WWF Italija](#), [WWF Poljska](#), [WWF Rumunjska](#), [WWF Slovačka](#) i [WWF Ukrajina](#) (pridruženi korisnici).

Projektne partneri sa zahvalnošću priznaju financijsku potporu Europske komisije, Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost i Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske.

Sav sadržaj i mišljenja izražena u ovoj publikaciji isključivo pripadaju WWF Adriji.

Oznake geografskih entiteta u ovoj publikaciji i prezentacija materijala ne podrazumijevaju izražavanje bilo kakvog mišljenja konzorcija ili autora ovog izvještaja ili njihovih podupirućih organizacija o pravnom statusu bilo koje zemlje, teritorija ili područja, njihovih vlasti ili u vezi s razgraničenjem njihovih granica.

Mrežna stranica projekta: StopWildlifeCrime.eu.

© 2022. WWF ADRIA. Sva prava pridržana. Slike i tekstovi ne smiju se umnožavati ni kopirati u elektroničkom obliku ili na bilo koji drugi način, a ni širiti bez prethodnog odobrenja autora i izdavača.

Preporučeni navod: Uspješan progon zločina protiv prirode u Europi (2022.). BOSNA I HERCEGOVINA. Nacionalni izvještaj. Analiza učinkovitosti suzbijanja zločina protiv prirode u Bosni i Hercegovini.

Sadržaj

Popis slika	3
Popis tablica	3
Kratice i pokrate	4
I. Izvršni sažetak	5
II. O projektu	7
II. 1. Svrha i glavni ciljevi	7
II. 2. Definicije	7
III. Metodologija	9
III.1. Predmet izvještaja	9
III.2. Opća metodologija za prikupljanje podataka	9
III.3. Metodološke napomene – specifičnosti istraživanja u Bosni i Hercegovini – dostupnost, potpunost i dosljednost podataka	10
IV. Opći podaci o Bosni i Hercegovini	11
V. Zakonodavstvo koje se odnosi na zločin protiv prirode i nadležnosti	13
V.1. Zakonodavstvo i odredbe o zločinu protiv prirode	13
V.2. Analiza nadležnih tijela	36
VI. Analiza kažnjivih djela zločina protiv prirode	45
VI.1. Statistička analiza	45
VI.2. Učinkovitost i problemi u različitim fazama suzbijanja zločina protiv prirode	52
VII. Zaključci i preporuke	54
VIII. Bibliografija	57

Popis slika

Slika 1. Trend broja prijavljenih, optuženih i osuđenih za kaznena djela protiv okoliša u Federaciji BiH (2015. – 2020.) 48

Slika 2. Trend broja prijavljenih, optuženih i osuđenih za kaznena djela protiv okoliša u Republici Srpskoj (2015. – 2020.) 49

Popis tablica

Tablica 1. Osnovni podaci o Bosni i Hercegovini 11

Tablica 2. Prikaz kaznenih i prekršajnih djela protiv zaštićenih vrsta s rasponom sankcija i nadležnim tijelima 23

Tablica 3. Popis nadležnih tijela s prikazom nadležnosti 36

Tablica 4. Broj prijavljenih, optuženih i osuđenih za kaznena djela protiv okoliša u Federaciji BiH (2015. – 2020.) 48

Tablica 5. Broj prijavljenih, optuženih i osuđenih za kaznena djela protiv okoliša u Republici Srpskoj (2015. – 2020.) 49

Tablica 6. Struktura promatranih kaznenih djela u Federaciji BiH (2015. – 2020.) 49

Tablica 7. Struktura promatranih kaznenih djela u Republici Srpskoj (2015. – 2020.) 50

Tablica 8. Sudske odluke i izrečene kaznenopravne sankcije za promatrana kaznena djela u Federaciji BiH (2015. – 2020.) 51

Tablica 9. Sudske odluke i izrečene kaznenopravne sankcije za promatrana kaznena djela u Republici Srpskoj (2015. – 2020.) 51

Kratice i pokrate

AEWA – Sporazum o zaštiti afričko-euroazijskih migratornih ptica močvarica (engl. *Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds*)

BiH – Bosna i Hercegovina

BD – Brčko distrikt

CIC – Međunarodni savjet za lovstvo i zaštitu divljači (engl. *International Council for Game and Wildlife Conservation*)

CITES – Konvencija o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka (engl. *Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora*)

čl. – članak

EAS – Strategija usklađivanja propisa s pravnom stečevinom EU u području zaštite okoliša / životne sredine (engl. *Environmental Approximation Strategy*)

ESAP BiH – Strategija i akcijski plan zaštite okoliša Bosne i Hercegovine (engl. *Environmental Strategy and Action Plan of Bosnia and Herzegovina*)

EU – Europska unija

EUROPOL – Agencija Europske unije za suradnju tijela za izvršavanje zakonodavstva (engl. *European Union Agency for Law Enforcement Cooperation*)

FACE – Federacija europskih lovačkih organizacija (engl. *European Federation for Hunting and Conservation*)

FBiH – Federacija Bosne i Hercegovine

INTERPOL – Međunarodna organizacija kriminalističke policije (engl. *International Criminal Police Organization*)

KEAP – Kantonalni plan zaštite okoliša

KZ FBiH – Kazneni zakon Federacije Bosne i Hercegovine

KZ RS-a – Kazneni zakonik Republike Srpske

LEAP – Lokalni akcijski plan zaštite okoliša

MVTEO – Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine

RS – Republika Srpska

SEI – Institut za okoliš iz Stockholma (engl. *Stockholm Environment Institute*)

st. – stavak

VSTV BiH – Visoko sudsko i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine

ZKP FBiH – Zakon o kaznenom postupku Federacije Bosne i Hercegovine

ZKP RS-a – Zakon o kaznenom postupku Republike Srpske

I. Izvršni sažetak

Zločini protiv okoliša i prirode jedna su od najunosnijih grana organiziranog kriminala na svijetu, uz trgovanje ljudima, drogom i oružjem. Unatoč postojanju različitih međunarodnih konvencija i pravnih instrumenata Europske unije, ove radnje uzrokuju značajno smanjenje biološke raznolikosti te mogu dovesti do izumiranja životinjskih i biljnih vrsta u Europi, ali i u svijetu. U okviru LIFE projekta „Uspješan progon zločina protiv prirode u Europi“ (dalje u tekstu: LIFE SWiPE projekt) pripremljen je Nacionalni izvještaj – Analiza učinkovitosti suzbijanja zločina protiv prirode u Bosni i Hercegovini. Izvještaj sadrži prikaz zakonodavnog i institucionalnog okvira zaštite prirode u Bosni i Hercegovini, analizu prikupljenih podataka o zločinima protiv prirode u razdoblju od 2015. do 2020. godine i skup preporuka za unaprjeđenje sustava suzbijanja zločina protiv prirode u Bosni i Hercegovini.

U Bosni i Hercegovini ne postoje službeni podaci na temelju kojih bi se mogao utvrditi pravi razmjer problema zločina protiv prirode. Većina podataka i analiza rezultat je rada nevladinog sektora, a najbolje je istražena tema kažnjivih radnji koje najviše štete pticama. U čitavoj zemlji postoje problemi prikupljanja i upravljanja informacijama o stanju prirode.

Pretpostavlja se da postoji veliki nesrazmjer između broja počinjenih i otkrivenih kažnjivih radnji na štetu prirode, što je posljedica manjka svijesti institucija u Bosni i Hercegovini i opće javnosti o značaju i posljedicama zločina protiv prirode, te nedostatnih kapaciteta u institucijama nadležnima za zaštitu prirode, kao i u pravosuđu. Mali broj pokrenutih postupaka protiv počinitelja kažnjivih radnji dovodi do zaključka da neposredni nadzor na terenu nije učinkovit.

Institucionalni i zakonodavni okvir zaštite prirode u Bosni i Hercegovini neujednačen je zbog svoje fragmentiranosti na čak četiri upravne razine – državnu, entitetsku, kantonalnu i općinsku, a slično je i s uređenjem pravosudnog sustava. Zbog složene državne strukture, postupak donošenja propisa i odluka je spor i neefikasan, a podjela nadležnosti između pojedinih razina vlasti i institucija često nije dovoljno jasna. Državna razina nema izravnu nadležnost u sektoru zaštite prirode u Bosni i Hercegovini, ne postoji krovno zakonodavstvo o zaštiti prirode, niti tijelo koje bi koordiniralo pitanja zaštite prirode na razini države.

Prijenosom međunarodnih i europskih obveza u domaći pravni poredak ostvaren je određen napredak u sektoru zaštite prirode i radu pravosuđa u zemlji, no on je ograničen i napreduje različitim brzinama na razini entiteta. Dosadašnje analize ističu nedostatne ljudske, organizacijske, tehničke i financijske kapacitete na svim razinama vlasti u sektoru zaštite prirode i u pravosudnim strukturama, kao i nedostatak suradnje između institucija.

Entiteti ne propisuju ista kaznena djela i prekršaje kada je riječ o zaštiti prirode, dok su za slična kažnjiva djela propisane različite visine kazne. Sudovi provode blagu kaznenu politiku kada se radi o kažnjivim djelima protiv prirode.

Propisi u BiH trebali bi se unaprijediti. Iako su u oba entiteta doneseni popisi zaštićenih vrsta, veći dio zaštićenih divljih vrsta prema europskom i međunarodnom zakonodavstvu, nažalost, u BiH nema status zaštite. Uz ograničeni uspjeh transpozicije pravila EU-a, problem predstavlja slaba ili nikakva provedba postojećih propisa za zaštitu prirode.

Jedinstven i organiziran pristup suzbijanju zločina protiv prirode moguće je ostvariti donošenjem nacionalne strategije i akcijskog plana za zaštitu prirode, izradom jedinstvenog protokola za koordinirani rad tijela uključenih u suzbijanje ove vrste zločina te ujednačavanjem sudske prakse.

Potrebno je jačati kadrovske kapacitete svih službi nadležnih za suzbijanje zločina protiv prirode, posebice kapacitete stručnih tijela i inspekcija zapošljavanjem dodatnih osoba. Također, trebalo bi osigurati adekvatne financijske i kadrovske kapacitete za jačanje aktivnosti nadzora i detekcije te redovito osposobljavati nadležne državne i javne službenike (nadzornike/čuvare zaštićenih područja, inspektore, policijske službenike, tužiteljstvo i suce) u pogledu tema suzbijanja zločina protiv prirode. Potrebno je podizati svijest nadležnih tijela i javnosti o posljedicama ove vrste zločina na prirodu i na društvo u cjelini.

II. O projektu

II. 1. Svrha i glavni ciljevi

Zločin protiv prirode prouzrokuje znatno smanjenje bioraznolikosti i može dovesti do izumiranja životinjskih i biljnih vrsta u Europi unatoč regulativnom okviru koji se sastoji od različitih međunarodnih konvencija i pravnih instrumenata Europske unije (dalje u tekstu: EU). Zločin protiv prirode nije sitni kriminal. Riječ je o znatnoj i sve većoj prijetnji okolišu te gospodarskom i društvenom razvoju i sigurnosti. Takve aktivnosti često počine organizirane zločinačke skupine i u mnogim slučajevima uključuju korupciju. Zbog razmjera problema postoji hitna potreba za pojačanom provedbom zakona i učinkovitim progonom kako bi se suzbili zločini protiv prirode.

Projektne aktivnosti

Cilj projektnih aktivnosti jest jačanje svijesti i kapaciteta tužitelja i odabranih tijela za provedbu propisa kako bi zajamčili učinkovito osiguranje usklađenosti s propisima o okolišu, poboljšali prekograničnu razmjenu znanja i povećali suradnju među relevantnim tijelima. LIFE SWiPE projekt će općenito pomoći smanjiti nezakonito ubijanje europskih divljih vrsta, poduprijeti oporavak ugrožene europske bioraznolikosti, zdravlja ekosustava i smanjiti sudjelovanje Europe u nezakonitom trgovanju divljim vrstama. LIFE SWiPE projekt svojim aktivnostima nastoji doprinijeti povećanju broja uspješno procesuiranih kažnjivih djela.

Ciljevi projekta

- Prikupiti podatke o zločinima protiv prirode u 11 ciljnih zemalja i prenijeti ih u već postojeće, pouzdane baze podataka o zločinima protiv prirode (gdje je to dostupno) kako bi se omogućio pristup informacijama, poboljšala usporedba podataka diljem Europe i doprinijelo radu službenika za provedbu propisa.
- Povećati osviještenost, znanje i kapacitet stručnjaka za suzbijanje zločina protiv prirode (tužitelja i stručnjaka iz tijela za provedbu propisa) u 11 ciljnih zemalja kako bi se poboljšalo nacionalno i prekogranično upravljanje u vezi s istragama i progonima zločina protiv prirode.
- Potaknuti i pokrenuti bitne promjene relevantnih politika na nacionalnoj i europskoj razini kako bi se povećalo prepoznavanje zločina protiv prirode, njegove ozbiljnosti i golemog učinka.
- Povećati osviještenost stručnjaka i javnosti o zločinu protiv prirode.

II. 2. Definicije

Zločin protiv prirode, uključujući krivolov, nezakonitu trgovinu divljim vrstama ili nezakonito trovanje, prouzrokuje znatno smanjenje bioraznolikosti i može dovesti do izumiranja životinjskih i biljnih vrsta u Europi i izvan nje.

Postoje razne definicije „zločina protiv prirode”. Na primjer, Ured Ujedinjenih naroda za droge i kriminal (UNODC) definira ga kao „iskorištavanje i trgovinu suprotno nacionalnim

(i međunarodnim) zakonima". Zločini protiv prirode mogu se različito kategorizirati, na primjer, na temelju motivacije zločina, ciljne vrste i korištenih metoda. Nacionalni propisi mogu se služiti kombinacijom tih kategorizacija kada opisuju ta kažnjiva djela.

LIFE SWiPE projekt smatra da je „zločin protiv prirode” bilo koji oblik nezakonitih radnji koje izravno štete zaštićenoj vrsti, a koje se odvijaju u 11 zemalja projekta i obuhvaćaju vrste (životinje i biljke) zaštićene prema CITES-u, uredbama Europske unije kojima se regulira prekogranični promet i trgovina divljim vrstama te životinjskim vrstama navedenim u Direktivama EU-a o staništima i pticama. U nastavku se nalazi neiscrpan popis zločina protiv prirode i neke od korištenih kategorizacija zločina protiv prirode:

- krivolov i nezakonito ubijanje kao sport;
- kontrola i odmazda štetočina i grabežljivaca;
- nezakonito hvatanje, posjedovanje, opskrba i prodaja, izvoz/uvoz, nezakoniti ribolov;
- nezakonito skupljanje jaja;
- neselektivno hvatanje i ubijanje (npr. otrovnim mamcima, neselektivnim i nezakonitim mrežama, neselektivnim stupicama);
- stupičarenje, ozljeđivanje.

U ovom se izvještaju koristi izričaj „zločini protiv prirode“. Ovaj je izričaj s jedne strane širi od pojma kaznenih djela protiv okoliša jer obuhvaća i prekršaje iz sektorskih zakona povezane s prirodom, dok je s druge strane uži jer se ne odnosi na sva kaznena djela protiv okoliša. Time se nastojalo istaknuti one nezakonite radnje koje se odnose isključivo na prirodu, odnosno one koje su predmet LIFE SWiPE projekta.

Konzorcij partnera čine [WWF Bugarska](#) (glavni partner), [Državno odvjetništvo Republike Hrvatske](#), [Fauna & Flora International](#) (u Rumunjskoj), [Pravosudna akademija Hrvatske](#), [WWF Adria - Srbija](#), [WWF Adria](#), [WWF Španjolska](#), [WWF Mađarska](#) i [TRAFFIC](#), [WWF Italija](#), [WWF Poljska](#), [WWF Rumunjska](#), [WWF Slovačka](#) i [WWF Ukrajina](#) (pridruženi korisnici).

Projekt je započeo u rujnu 2020. i trajat će do kraja kolovoza 2023.

Projekt nastoji destimulirati i u konačnici smanjiti nezakonito ubijanje europskih divljih vrsta i tako poduprijeti oporavak ugrožene europske bioraznolikosti i zdravlja ekosustava.

Projekt je prema potrebi namijenjen nacionalnim i regionalnim tužiteljima, nacionalnim i regionalnim službenicima za provedbu propisa, kao i stručnjacima iz organizacija civilnog društva, ostalim stručnjacima za zločine protiv prirode, osoblju nacionalnih ministarstava, sudcima i pravosudnim akademijama.

Više informacija o projektu, ciljevima i partnerima možete pronaći na mrežnom mjestu stopwildlifecrime.eu

III. Metodologija

III.1. Predmet izvještaja

Izvještaj donosi sveobuhvatan pregled zločina protiv prirode na nacionalnoj razini jer daje procjenu zločina protiv prirode za različite divlje vrste i različite vrste kriminala i kažnjivih djela. To je učinjeno analizom prikupljenih podataka o zločinima protiv prirode i sažimanjem informacija dobivenih u polustrukturiranim intervjuima usmjerenima na nedostatke u procesima otkrivanja i progona zločina protiv prirode. Obavljeni su intervjui s predstavnicima tijela za provedbu propisa i drugih odabranih institucija / organizacija koje imaju važnu ulogu u borbi protiv zločina protiv prirode.

III.2. Opća metodologija za prikupljanje podataka

Prikupljanje podataka bilo je usmjereno na dobivanje informacija o:

- a) Nedostacima u procesima otkrivanja i progona zločina protiv prirode: Taj je proces proveden na temelju polustrukturiranih intervjuja koji su bili usmjereni na dobivanje informacija o institucijskim nedostacima, uzrocima kašnjenja, nedovoljnom otkrivanju i izvještavanju o zločinima protiv prirode. Također su obuhvaćena pitanja o glavnim preprekama istrazi, razlozima nepokretanja kaznenog postupka, nepokretanju predmeta pred sudovima, kao i mogućim zakonskim nedostacima i problemima s primjenom zakona u praksi na nacionalnoj i međunarodnoj razini. U odnosu na podatke pitanja su bila usmjerena na pristup informacijama, prikupljanje podataka i razmjenu informacija, institucijsku suradnju na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Ispitanici su također upitani o tome kakvo bi obrazovanje bilo potrebno kako bi se poboljšali procesi otkrivanja i progona zločina protiv prirode. Intervjui su vođeni s jednim ili dvama predstavnicima svake intervjuirane institucije.
- b) Zbirnim podacima dobivenima ili od relevantnih institucija izravno ili iz javno dostupnih izvora (mrežne stranice, godišnji izvještaji i sl.). Zbirni podaci donose osnovne podatke o broju prijavljenih ili istraženih slučajeva, broju i/ili vrsti sankcija u danom razdoblju.
- c) Pojednim slučajevima zločina protiv prirode: Podaci o slučajevima zločina protiv prirode evidentiranih od 2015. do 2020. dobiveni su od nadležnih institucija izravno ili iz javno dostupnih baza podataka.

Opseg podataka

- Vrsta incidenta: kaznena djela; prekršaji; incidenti koje su dokumentirala druga tijela za provedbu propisa (npr. nevladine organizacije, čuvari prirode, lovci).
- Vrste zaštićene u okviru:
  - CITES-a (Konvencija o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka) – sve navedene životinje (uključujući kopnene, morske i slatkovodne vrste) i biljne vrste;

- Direktive EU-a o staništima – životinjske vrste;
- nacionalnih zakona i propisa (obično povezani s lovom, ribolovom ili očuvanjem prirode) – životinjske vrste.
- Opseg nezakonitih radnji: krivolov; nezakonito ubijanje kao sport; kontrola i odmazda grabežljivaca/štetočina; nezakonito hvatanje, uključujući za kućne ljubimce, nezakonito skupljanje jaja, nezakonita trgovina (svaki dio lanca trgovanja, uključujući transport, trgovinu, krijumčarenje, posjedovanje, potrošnju, financiranje takvih aktivnosti), neselektivno hvatanje i ubijanje koje potencijalno (i svjesno) ugrožava zaštićene vrste, tj. otrovni mamac, neselektivne i nezakonite mreže, neselektivne stupice; stupačarenje i/ili ozljeđivanje.
  - Vrste nezakonitih radnji koje nisu uključene (ali se mogu sagledati): štete ekosustavu općenito (tj. požari i izlivanje nafte), drugi oblici ekološkog kriminala (tj. nezakonita odlagališta otpada), nezakonito ubijanje nezaštićene vrste (tj. odstrel divlje svinje), nezakoniti ribolov nezaštićene vrste, izvan ribolovnog razdoblja ili bez dozvole za ribolov.
- Vremenski okvir prikupljenih predmeta: 2015. – 2020. Svi relevantni predmeti u bilo kojoj fazi njihova razvoja tijekom vremenskog okvira 2015. – 2020. (npr. u slučaju sudova – svi dostupni predmeti, ne samo oni koji su dovršeni nego i oni koji su u postupku).

III.3. Metodološke napomene – specifičnosti istraživanja u Bosni i Hercegovini – dostupnost, potpunost i dosljednost podataka

Projektni tim proveo je sljedeće aktivnosti u svrhu prikupljanja podataka o procesuiranju zločina protiv prirode:

- Inicijalna radionica LIFE SWiPE projekta održana je u studenom 2020. Događaju su prisustvovali predstavnici Centra za edukaciju sudaca i tužitelja Federacije Bosne i Hercegovine, Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine te Okružnog javnog tužiteljstva u Banjoj Luci.
- Intervjui u svrhu prikupljanja podataka održani su s tužiteljima Okružnog javnog tužiteljstva u Banjoj Luci, Kantonalnog tužiteljstva Kantona Sarajevo, Kantonalnog tužiteljstva Tuzlanskog kantona, predstavnicima Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine (CITES kontakt točka), Ministarstva za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske, Republičkog zavoda za zaštitu kulturno-povijesnog i prirodnog nasljeđa Republike Srpske, Uprave za indirektno oporezivanje Bosne i Hercegovine, Federalne uprave za inspeksijske poslove Federacije Bosne i Hercegovine, Granične policije Bosne i Hercegovine, Nacionalnog parka Una, Centra za životnu sredinu i nevladine organizacije „Naše ptice“.

IV. Opći podaci o Bosni i Hercegovini

Tablica 1. Osnovni podaci o Bosni i Hercegovini¹

Površina: 51.210 km² kopnene površine

Područje šuma: šume zauzimaju 42,7% kopnene površine države

Biogeografske regije: sredozemna, alpska i kontinentalna

Populacija: 3.281 milijuna stanovnika (2020.)

Gustoća populacije: 64 stanovnika/km² (2020.)

BDP po stanovniku: 6,079.738 USD (2020.)

Bosna i Hercegovina podnijela je zahtjev za članstvo u EU u veljači 2016.

Lovstvo u Bosni i Hercegovini (dalje u tekstu: BiH) ima dugu tradiciju. Lovačke udruge organizirane su u tri lovačka saveza, podijeljena po nacionalnoj osnovi: Lovački savez Herceg Bosne, Lovački savez Republike Srpske i Savez lovačkih organizacija u BiH. Savezi su dobrovoljno udruženi na državnoj razini u Savjet lovačkih saveza BiH. Svi savezi u BiH članovi su Međunarodnog savjeta za lovstvo i zaštitu divljači (CIC) i Federacije europskih lovačkih organizacija (FACE). Procjenjuje se da ima 40 000 – 50 000 lovaca okupljenih u više od 200 lovačkih udruženja u Bosni i Hercegovini.²

Informacije o zločinima protiv prirode u BiH jako su oskudne. Ne postoje službeni podaci na temelju kojih bi se mogli utvrditi razmjeri problema.³ Većina podataka i analiza rezultat je rada nevladinog sektora, dok su pojedinačni slučajevi kažnjivih radnji koje štete prirodi zabilježeni u novinskim tekstovima.

¹ Worldbank [website], <https://data.worldbank.org/country/bosnia-and-herzegovina>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

² Kotrošan, D., Sarajlić, N., „Ptice i lovstvo u Bosni i Hercegovini“, Ornitološko društvo „Naše ptice“, Sarajevo, 2014., p. 6-7.

³ Kotrošan, D., Sarajlić, N., „Ptice i lovstvo u Bosni i Hercegovini“, p. 28.

Najbolje je istražena tema kažnjivih radnji na štetu ptica u BiH. Procjenjuje se da u BiH godišnje strada između 22 i 47 tisuća jedinki ptica.⁴ Prema tipovima zabranjenih radnji govori se o usmrćivanju radi nezakonite trgovine i prodaje restoranima, kontroli „nametnika“ na ribnjacima ili poljoprivrednim usjevima (primjerice trovanjem), hvatanju ptica pjevica i grabljivica, nezakonitom ubijanju radi trofeja (tetrijebi, ptice vodarice, grabljivice) i izradi ribolovnih mamaca (sove), usmrćivanju bez osobitog razloga (rode, žličarke, ždralovi).⁵

Trovanje radi kontrole populacija grabežljivaca odvijalo se u BiH nakon Drugog svjetskog rata. Na taj je način nestala gnijezdeća populacija bjeloglavih supova u BiH. Posljednja populacija uništena je 1991. godine u jednom incidentu kraj mjesta Blagaj, blizu rijeke Bune, gdje je pronađeno 30 usmrćenih jedinki. Do trovanja je došlo kada su se supovi hranili lešinom otrovane životinje koja je korištena kao mamac za divlje pse.⁶ U zadnjih 20 godina, većina slučajeva trovanja u BiH pripisuje se nepropisnoj upotrebi dopuštenih pesticida na poljoprivrednim površinama, a zabilježeni su i slučajevi korištenja nezakonitih i iznimno opasnih pesticida koji se preprodaju na crnom tržištu.⁷

U krivolovu na ptice u BiH sudjeluju različite skupine, od lokalnih stanovnika bez lovačke dozvole do domaćih i stranih lovaca, od kojih se najviše ističu talijanski državljani.⁸ Osim česte pojave lova u zaštićenim područjima, u BiH zabilježeno je korištenje nedopuštenih sredstava i metoda lova: lov iz motornih vozila i čamaca, korištenje mamaca i vabilica, korištenje automatskog oružja, lov za vrijeme lovostaja.⁹

Što se tiče kažnjivih radnji protiv drugih vrsta, dokumentirano je nezakonito hvatanje i držanje medvjeda te vukova¹⁰, ali i krivolov na medvjede.¹¹

⁴ Brochet, A., et al., „Preliminary assessment of the scope and scale of illegal killing and taking of birds in the Mediterranean“, Bird Conservation International, 26(1), 2016, pp. 1-28., p.4

⁵ Kotrošan D., Sarajlić N., „Ptice i lovstvo u Bosni i Hercegovini“, p. 27.

⁶ Vulture Conservation Foundation, Balkan Anti-Poisoning Project: Country in Focus – Bosnia and Herzegovina [website], <https://4vultures.org/blog/balkan-anti-poisoning-project-country-in-focus-bosnia-and-herzegovina/>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

⁷ Vulture Conservation Foundation, Balkan Anti-Poisoning Project: Country in Focus – Bosnia and Herzegovina [website], <https://4vultures.org/blog/balkan-anti-poisoning-project-country-in-focus-bosnia-and-herzegovina/>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

⁸ Sarajlić N., Kotrošan D., „Zaštitimo Jadranski seobeni put - Hutovo Blato“, Ornitološko društvo „Naše ptice“, Sarajevo, 2018., p. 13

⁹ Sarajlić N., Kotrošan D., „Zaštitimo Jadranski seobeni put - Hutovo Blato“, Ornitološko društvo „Naše ptice“, Sarajevo, 2018.

¹⁰ Pašić, J., Trbojević, I., „Medvjedi u zatočeništvu Bosna i Hercegovina“, Banja Luka, 2018., p. 4-5.

¹¹ Vukadin, V., „Istraživanje mišljenja lovaca iz Bosne i Hercegovine o prisutnosti smeđeg medvjeda (Ursus arctos L.) u lovištu“, Završni rad, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2016., p. 31.

V. Zakonodavstvo koje se odnosi na zločin protiv prirode i nadležnosti

V.1. Zakonodavstvo i odredbe o zločinu protiv prirode

Državno uređenje Bosne i Hercegovine

BiH karakterizira složeno državno uređenje što se prenosi i na sektor zaštite prirode u zemlji. Vlast u BiH je organizirana na dvije razine, na državnoj i entitetskoj. BiH se sastoji od upravnih jedinica, tzv. entiteta: Federacije Bosne i Hercegovine (dalje u tekstu: FBiH) i Republike Srpske (dalje u tekstu: RS) te zasebne upravne jedinice - Brčko distrikta (dalje u tekstu: BD). Federacija i sama ima složenu strukturu te se dijeli na deset federalnih jedinica odnosno kantona. Oba entiteta te BD imaju zasebnu zakonodavnu, izvršnu te sudsku vlast.

Državna razina ima ograničenu nadležnost u vezi sa zaštitom prirode. Zaštita prirode u nadležnosti je entitetskih vlasti i Brčko distrikta. U Federaciji je dio pitanja u vezi sa zaštitom prirode delegiran kantonalnim vladama.¹²

Entiteti imaju zaseban pravni okvir i institucije za pitanja zaštite prirode. U oba entiteta zaštita prirode odvojena je od upravljanja prirodnim resursima poput šumarstva, lovstva i voda.¹³ Zbog složene državne strukture postupak donošenja pravnih propisa i odluka spor je i neefikasan u cijeloj BiH.¹⁴

Strateški i zakonodavni okvir

Od strateških dokumenta, BiH je prvu strategiju i akcijski plan za zaštitu biološke raznolikosti Bosne i Hercegovine donijela za razdoblje od 2008. do 2015. godine.¹⁵ Strategija za razdoblje od 2015. do 2020. godine usvojena je početkom 2017.¹⁶ Još nisu doneseni strategija i akcijski plan za naredno razdoblje.

Ranije su na entitetskoj razini donesene strategije i akcijski planovi koji se odnose na zaštitu prirode i koji su u međuvremenu prestali važiti: Federalna strategija zaštite okoliša s akcijskim planom, u sklopu koje je izrađena i Federalna strategija zaštite prirode, donesena za razdoblje od 2008. do 2018. godine¹⁷, te Strategija zaštite prirode RS-a donesena 2011. za razdoblje od šest godina.¹⁸

¹² Mesaroš, G., „Procjena početnog stanja u području upravljanja informacijama o biodiverzitetu i izvještavanju u Bosni i Hercegovini“, Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, 2017., p. 1.

¹³ Mesaroš, G., „Procjena početnog stanja u području upravljanja informacijama o biodiverzitetu i izvještavanju u Bosni i Hercegovini“, p. 11.

¹⁴ Mesaroš, G., „Procjena početnog stanja u području upravljanja informacijama o biodiverzitetu i izvještavanju u Bosni i Hercegovini“, p. 23.

¹⁵ Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, „Strategija i akcijski plan za zaštitu biološke raznolikosti Bosne i Hercegovine (2015-2020)“, 2016., p. 1.

¹⁶ Vijeće Ministara Bosne i Hercegovine, Održana 102. sjednica Vijeća ministara Bosne i Hercegovine [website], https://www.vijeceministara.gov.ba/saopstenja/sjednice/saopstenja_sa_sjednica/default.aspx?id=25299&langTa g=hr-HR, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

¹⁷ Federalno ministarstvo okoliša i turizma, „Strategija zaštite okoliša Federacije Bosne i Hercegovine 2008-2018“, Sarajevo, 2008.

¹⁸ Vlada Republike Srpske, „Strategija zaštite prirode Republike Srpske“, 2011.

U tijeku je izrada Strategije zaštite okoliša Bosne i Hercegovine, Federalne strategije zaštite okoliša, Strategije zaštite životne sredine Republike Srpske i Strategije zaštite životne sredine Brčko distrikta za razdoblje od 2022. do 2032. godine (dalje u tekstu: ESAP BiH). Stručnu i tehničku podršku u izradi ovih strategija pruža Institut za okoliš iz Stockholma (engl. *Stockholm Environment Institute*, SEI) uz financijsku pomoć Veleposlanstva Kraljevine Švedske u BiH.¹⁹ Sadržaj ovih strategija i akcijskih planova trebao bi obuhvatiti i biološku raznolikost i očuvanje prirode. Ovi dokumenti trebali bi biti gotovi tijekom 2022. godine.²⁰

Od ukupno deset kantona u FBiH, pet kantona je izradilo ili su u fazi usvajanja Kantonalnih akcijskih planova za zaštitu okoliša (dalje u tekstu: KEAP) u kojima su integrirane vrijednosti biološke raznolikosti. Predviđena je mogućnost donošenja Lokalnih akcijskih planova za zaštitu okoliša (dalje u tekstu: LEAP) u općinama u FBiH.²¹

BiH je potpisnica Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Europskoj uniji (dalje u tekstu: EU).²² Kao jedan od koraka u procesu pristupanja EU-u, za državnu razinu i razinu konstitucionalnih jedinica BiH izrađene su „Strategija usklađivanja propisa s pravnom stečevinom EU u području zaštite okoliša / životne sredine, EAS – BiH“ u BiH i strategije u Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko distriktu, koji bi trebali osigurati strateško planiranje procesa prijenosa propisa EU-a na području zaštite okoliša u nacionalni pravni poredak i provođenje istih unutar BiH.²³ U slučaju BiH, Europska je komisija u Izvještaju o napretku iz 2013. godine ocijenila da nedostatak stvarne političke podrške programu EU-a rezultira jako ograničenim napretkom po pitanju usklađivanja zakonima i standardima EU-a zbog čega je EU postavio zahtjev da se izrade spomenuti dokumenti za područje zaštite okoliša. Za razliku od drugih zemalja, zbog složenosti ustavnog poretka u BiH pristup usklađivanju propisa u području zaštite okoliša sastoji se od kompleta od četiri strateško-planska dokumenta: jednog primjenjivog na cijeli teritorij zemlje i tri na teritorije u sklopu konstitucionalnih jedinica BiH.²⁴

Usklađivanje s pravnom stečevinom EU-a u području zaštite prirode i dalje je vrlo ograničeno.²⁵ Entitetsko zakonodavstvo je u manjoj mjeri usklađeno s obvezama koje proizlaze iz Direktive o staništima i Direktive o pticama. Direktiva o zaštiti okoliša putem kaznenog prava nije transponirana u nacionalni pravni poredak BiH.²⁶

Prema mišljenjima stručnjaka, ekološko zakonodavstvo na državnom nivou BiH ograničeno je i loše uređeno.²⁷ Krovni propisi, poput zakona o zaštiti okoliša i zakona o zaštiti prirode, nisu doneseni na državnoj razini. Iako je već prije 20 godina identificirana

¹⁹ BiH ESAP 2030+, Bosnia and Herzegovina Environmental Strategy and Action Plan 2030+, O projektu ESAP BiH 2030+ [website], <https://esap.ba/bs/o-projektu/>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

²⁰ BiH ESAP 2030+, Bosnia and Herzegovina Environmental Strategy and Action Plan 2030+, Šta je ESAP 2030+? [website], <https://esap.ba/bs/o-projektu/>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

²¹ Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, „Strategija i akcijski plan za zaštitu biološke raznolikosti Bosne i Hercegovine (2015-2020)“, 2016., p. 36.

²² Europsko vijeće, Proširenje EU-a: Bosna i Hercegovina [website], <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/enlargement/bosnia-hercegovina/>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

²³ Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, „Strategija usklađivanja propisa s pravnom stečevinom EU u području zaštite okoliša / životne sredine, EAS – BiH“, 2017., p. 21.

²⁴ Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, „Strategija usklađivanja propisa s pravnom stečevinom EU u području zaštite okoliša / životne sredine, EAS – BiH“, p. xvii.

²⁵ Europska komisija, SWD(2021) 291 final /2, 19.10.2021., RADNI DOKUMENT OSOBLJA KOMISIJE, Izvještaj o Bosni i Hercegovini za 2021., p. 102.

²⁶ Europska komisija, Izvještaj o Bosni i Hercegovini za 2021., p. 101.

²⁷ Kobajica, S., „Kriminološka obilježja ekološkog kriminaliteta u Bosni i Hercegovini“, Doktorska disertacija, Univerzitet u Sarajevu, Sarajevo, 2021., p. 140.

potreba za donošenjem zakona o zaštiti okoliša na državnoj razini, takav propis do danas nije donesen zbog složenosti tehničkih detalja i neslaganja na različitim razinama vlasti u BiH oko načina uređenja ovog sektora.²⁸

Osnovni pravni izvor za zaštitu prirode u BiH entitetski su zakoni o zaštiti prirode: Zakon o zaštiti prirode FBiH iz 2013. godine²⁹ i Zakon o zaštiti prirode RS iz 2014. godine.³⁰ Ovim propisima uređuju se nadležnosti tijela koja obavljaju poslove zaštite prirode, mjere očuvanja prirode, ocjena prihvatljivosti zahvata u prirodi, tipovi staništa i ekološki značajna područja, vrste i podvrste, zaštita divljih ptica, zaštita i očuvanje bioraznolikosti, uspostava europske mreže zaštićenih područja – Natura 2000, prekogranični promet zaštićenim divljim vrstama i podvrstama, naknada štete, financiranje zaštite prirode, inspeksijski nadzor i kaznene odredbe.

Od značajnijih podzakonskih propisa za zaštitu prirode nedavno su u oba entiteta doneseni popisi zaštićenih vrsta: Pravilnik o mjerama zaštite za strogo zaštićene vrste i podvrste i zaštićene vrste i podvrste u FBiH³¹ i Uredba o strogo zaštićenim i zaštićenim divljim vrstama u RS-u.³² Ovim propisima određeno je koje se divlje vrste smatraju strogo zaštićenim i zaštićenim divljim vrstama, utvrđuju se mjere za zaštitu vrsta i staništa te se zabranjuju aktivnosti koje mogu ugroziti vrste ili njihova staništa.

Za neka pitanja zaštite prirode (primjerice pristup informacijama i sudjelovanje javnosti) važan su izvor osnovni propisi o zaštiti okoliša: Zakon o zaštiti okoliša FBiH iz 2021.³³ i Zakon o zaštiti životne sredine RS-a iz 2012., zadnji put noveliran 2020.³⁴

Od drugih propisa kojima su uređena pojedina pitanja zaštite prirode, na entitetskoj razini doneseni su propisi o poslovima lovstva i upravljanju divljači: Zakon o lovstvu FBiH iz 2006., zadnji put noveliran 2014.³⁵ i Zakon o lovstvu RS-a iz 2009., noveliran 2013.³⁶

U skladu s ustavnim uređenjem BiH, kaznenopravna zaštita okoliša je u nadležnosti entiteta.³⁷ Kazneni zakon Bosne i Hercegovine ne propisuje kaznena djela protiv okoliša.³⁸

U Federaciji BiH kaznena djela protiv okoliša propisana su Kaznenim zakonom FBiH (dalje u tekstu: KZ FBiH).³⁹ Glava 26. KZ-a FBiH „Kaznena djela protiv okoliša, poljoprivrede i prirodnih dobara“ propisuje 20 različitih kaznenih djela protiv okoliša. Kaznena djela protiv okoliša u RS-u propisana su Kaznenim zakonikom RS-a (dalje u tekstu: KZ RS-a).⁴⁰ Glava

²⁸ Omičević, A., „Pregled pravnog i institucionalnog okvira za zaštitu okoliša u Bosni i Hercegovini“, UNEP Bosna i Hercegovina, 2011, citirano u Kobajica, S., „Kriminološka obilježja ekološkog kriminaliteta u Bosni i Hercegovini“, Doktorska disertacija, Univerzitet u Sarajevu, Sarajevo, 2021., p. 140.

²⁹ Zakon o zaštiti prirode Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine FBiH br. 66/13.

³⁰ Zakon o zaštiti prirode Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a br. 20/14.

³¹ Pravilnik o mjerama zaštite za strogo zaštićene vrste i podvrste i zaštićene vrste i podvrste, Službene novine FBiH br. 21/20.

³² Uredba o strogo zaštićenim i zaštićenim divljim vrstama, Službeni glasnik RS-a br. 65/20.

³³ Zakon o zaštiti okoliša Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine FBiH br. 15/21.

³⁴ Zakon o zaštiti životne sredine Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a br. 71/12, 79/15, 71/20.

³⁵ Zakon o lovstvu, Službene novine FBiH br. 4/06, 8/10, 81/14.

³⁶ Zakon o lovstvu, Službeni glasnik RS-a br. 60/09, 50/13.

³⁷ Kobajica, S., „Kriminološka obilježja ekološkog kriminaliteta u Bosni i Hercegovini“, p. 90.

³⁸ Kazneni zakon Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15, 35/18, 26/21.

³⁹ Kazneni zakon Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine FBiH br. 36/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16 i 75/17.

⁴⁰ Kazneni zakonik Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a br. 64/17, 104/18 - odluka Ustavnog suda, 15/21, 89/21.

29. KZ-a RS-a „Kaznena djela protiv životne sredine“ propisuje 24 različita kaznena djela protiv okoliša.

Na entitetskoj razini propisana su i pravila kaznenog postupka. U Federaciji BiH primjenjuje se Zakon o kaznenom postupku FBiH (dalje u tekstu: ZKP FBiH)⁴¹, dok se u RS primjenjuje Zakon o kaznenom postupku RS-a (dalje u tekstu: ZKP RS-a).⁴²

Zakoni koji propisuju prekršajni postupak su Zakon o prekršajima FBiH⁴³ i Zakon o prekršajima RS-a.⁴⁴ Ovim se zakonima propisuje što je prekršaj, dopuštene prekršajne sankcije, prekršajni postupak, prekršajni nalog, zahtjev za pokretanjem prekršajnog postupka, rješenje o prekršaju, žalba te izvršenje kazni. Prekršaji i moguće prekršajno pravne sankcije sadržane su u entitetskim zakonima o zaštiti prirode i zakonima o lovstvu.

Poslovi i ovlasti inspekcije propisani su Zakonom o inspekcijama Federacije Bosne i Hercegovine⁴⁵ i Zakonom o inspekcijama Republike Srpske.⁴⁶

Poslovi i ovlasti čuvara prirode u zaštićenim područjima, osim entitetskim zakonima o zaštiti prirode, regulirane su Uredbom o organizaciji, načinu rada i ovlastima nadzorničke službe zaštite prirode u FBiH⁴⁷ te Pravilnikom o sadržaju utvrđivanju i provođenju mjera upravljanja u zaštićenim područjima⁴⁸ i Pravilnikom o unutrašnjem redu u nacionalnom parku u RS-u.⁴⁹

Odredbes o državnom tužiteljstvu BiH sadržane su u Zakonu o tužiteljstvu BiH⁵⁰, dok su one o entitetskom tužiteljstvu sadržane u Zakonu o Federalnom tužiteljstvu Federacije Bosne i Hercegovine⁵¹ i Zakonu o javnim tužiteljstvima Republike Srpske.⁵² U Federaciji BiH, uz Federalno tužiteljstvo, postoji i deset kantonalnih tužiteljstava čije su ovlasti propisane kantonalnim zakonima o tužiteljstvu.⁵³

Organizacija i nadležnost sudova u BiH uređena je Zakonom o sudu BiH te entitetskim Zakonom o sudovima u FBiH⁵⁴ i Zakonom o sudovima RS-a.⁵⁵

Državna razina BiH je nadležna za zaključivanje međunarodnih ugovora. BiH je ratificirala Konvenciju o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka (CITES)

⁴¹ Zakon o kaznenom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine FBiH br. 35/03, 56/03 - ispravka, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13, 59/14, 74/20.

⁴² Zakon o kaznenom postupku Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a br. 53/12, 91/17, 66/18 i 15/21.

⁴³ Zakon o prekršajima, Službene novine FBiH br. 63/14.

⁴⁴ Zakon o prekršajima Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a br. 63/14, 36/15 - odluka Ustavnog suda, 110/16, 100/17, 19/21 - odluka Ustavnog suda.

⁴⁵ Zakon o inspekcijama Federacije Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik FBiH br. 73/14, 19/17.

⁴⁶ Zakon o inspekcijama Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a br. 18/20.

⁴⁷ Uredba o organizaciji, načinu rada i ovlastima nadzorničke službe zaštite prirode, Službeni glasnik FBiH br. 14/16.

⁴⁸ Pravilnik o sadržaju, utvrđivanju i provedbi mjera upravljanja u zaštićenim područjima, Službeni glasnik RS-a br. 83/15.

⁴⁹ Pravilnik o unutrašnjem redu u nacionalnom parku, Službeni glasnik RS-a br. 83/11.

⁵⁰ Zakon o tužiteljstvu Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH br. 24/02, 3/03, 37/03, 42/03, 9/04, 35/04, 61/04, 49/09.

⁵¹ Zakon o Federalnom tužiteljstvu Federacije BiH, Službeni glasnik FBiH br. 42/02, 19/03.

⁵² Zakon o javnim tužiteljstvima RS, Službeni glasnik RS-a br. 69/16.

⁵³ Bužanin, O., Lalović, Lj., „Početna obuka, Modul 1, Nosioci pravosudnih funkcija i društvo“, Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine, Javna ustanova Centar za edukaciju sudaca i tužitelja u FBiH, Javna ustanova Centar za edukaciju sudaca i tužitelja u RS, p. 69.

⁵⁴ Zakon o sudovima u Federaciji BiH, Službene novine FBiH br. 22/06, 63/10, 72/10, 7/13.

⁵⁵ Zakon o sudovima Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 37/12, 14/14 - odluka Ustavnog Suda, 44/15, 39/16 - odluka Ustavnog suda i 100/17.

2008. godine.⁵⁶ Odluka o uvjetima i načinu provedbe Konvencije o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka (dalje u tekstu: CITES) u Bosni i Hercegovini, kojom je implementiran dio preuzetih obveza iz Konvencije, donesena je gotovo 10 godina nakon ratifikacije Konvencije.⁵⁷ Sastavni dio ove Odluke čine i prilozi sa popisom zaštićenih životinjskih i biljnih divljih vrsta. Od važnijih međunarodnih dokumenata za zaštitu prirode, BiH nije postala stranka Sporazuma o zaštiti afričko-euroazijskih migratornih ptica močvarica (AEWA).⁵⁸

Institucionalni okvir

Institucionalni okvir zaštite prirode u BiH fragmentiran je na četiri upravne razine: državnoj, entitetskoj, kantonalnoj i općinskoj.⁵⁹ Kapaciteti nadležnih institucija u BiH nedovoljni su za izvršavanje svih poslova koji su u njihovoj nadležnosti.⁶⁰ Sustav zaštite prirode u BiH karakterizira veliki broj nadležnih institucija i s tim povezane nejasnoće u razgraničenju nadležnosti između različitih tijela, nepostojanje sustava razmjene informacija između različitih tijela, slab kapacitet tijela za obavljanje povjerenih zadataka i značajan nedostatak osoblja.⁶¹

Na državnoj razini određene poslove zaštite prirode obavlja Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH (dalje u tekstu: MVTEO). Ministarstvo je nadležno za obavljanje poslova i zadataka iz nadležnosti BiH koji se odnose na definiranje politike, temeljnih načela, usklađivanje djelatnosti i planova entitetskih tijela vlasti i institucija na međunarodnom planu u području zaštite okoliša, razvoja i korištenja prirodnih resursa.⁶² Ministarstvo bi trebalo obavljati poslove upravnog tijela za CITES na državnoj razini, izdavati dopuštenja i potvrde, voditi evidencije o međunarodnoj trgovini primjercima CITES vrsta, surađivati s nadležnim entitetskim tijelima, predstavljati BiH na sastancima država članica Konvencije te održavati kontakt s Tajništvom i državama članicama Konvencije.⁶³ Nadležna su tijela za Konvenciju na razini entiteta Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske i Federalno ministarstvo okoliša i turizma Federacije Bosne i Hercegovine.⁶⁴

Međuentitetsko tijelo za okoliš nadležno je za koordinaciju i suradnju u svim pitanjima zaštite okoliša između entiteta.⁶⁵ Svaki entitet ima četiri člana u odboru koji se biraju na

⁵⁶ Odluka o ratifikaciji Konvencije o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka (CITES), Službeni glasnik BiH – Međunarodni ugovori br. 11/08.

⁵⁷ Odluka o uvjetima i načinu provedbe Konvencije o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka (CITES) u Bosni i Hercegovini, Službeni glasnik BiH br. 31/18.

⁵⁸ Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, „Strategija usklađivanja propisa s pravnom stečevinom EU u području zaštite okoliša / životne sredine, EAS – BiH“, p. 113.

⁵⁹ Mesaroš, G., „Procjena početnog stanja u području upravljanja informacijama o biodiverzitetu i izvještavanju u Bosni i Hercegovini“, p. 14.; Kobajica, S., „Kriminološka obilježja ekološkog kriminaliteta u Bosni i Hercegovini“, p. 141.

⁶⁰ Mesaroš, G., „Procjena početnog stanja u području upravljanja informacijama o biodiverzitetu i izvještavanju u Bosni i Hercegovini“, p. 23.

⁶¹ Ekonomska komisija Ujedinjenih naroda za Europu, „Pregled stanja okoliša, Bosna i Hercegovina, Drugi pregled“, Ujedinjeni narodi, 2011., p. 135.

⁶² Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, Nadležnosti [website], <http://www.mvteo.gov.ba/Content/Read/nadleznosti>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

⁶³ Čl. 5.2 Odluke o uvjetima i načinu provedbe Konvencije o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka (CITES) u Bosni i Hercegovini, Službeni glasnik BiH br. 31/18.

⁶⁴ Čl. 2. Odluke o uvjetima i načinu provedbe Konvencije o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka (CITES) u Bosni i Hercegovini, Službeni glasnik BiH br. 31/18.

⁶⁵ Odluka o osnivanju međuentitetskog tijela za okolinu, Službene novine FBiH br. 58/06.

četverogodišnji mandat. Tijelo ima savjetodavnu ulogu. Odluke se donose konsenzusom, nisu pravno obvezujuće, već u najboljem slučaju imaju karakter preporuka.⁶⁶

Ministarstvo nadležno za poslove zaštite prirode u FBiH je Federalno ministarstvo okoliša i turizma. Poslove zaštite prirode iz nadležnosti kantona vrši kantonalno ministarstvo nadležno za poslove okoliša i Kantonalni zavod za zaštitu prirode u okviru svoje nadležnosti utvrđene osnivačkim aktom i Statutom.⁶⁷

Određeni poslovi zaštite prirode u nadležnosti su Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.⁶⁸ Sektor za šumarstvo i lovstvo unutar ovog ministarstva nadležan je za pitanja lovstva u FBiH. U poslovima lovstva dio nadležnosti nose i kantonalna ministarstva.

Za sektor zaštite prirode u RS-u nadležno je Ministarstvo prostornog uređenja, građevinarstva i ekologije u RS-u.⁶⁹ Ministarstvo obavlja upravne i stručne poslove koji se odnose na zaštitu prirode i očuvanje zaštićenih vrsta.

U sastavu je Ministarstva prosvjete i kulture RS-a Republički zavod za zaštitu kulturno-povijesnog i prirodnog naslijeđa RS-a koji je nadležan za stručne poslove zaštite prirode i prirodnih dobara u RS-u.⁷⁰ Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede nadležno je za upravne i stručne poslove iz područja poljoprivrede, vodoprivrede, šumarstva i lovstva u RS-u.⁷¹

Entitetskim zakonima o zaštiti prirode propisana je obveza da se na entitetskoj razini osnuju stručna tijela za pitanja zaštite prirode. U RS-u ovi poslovi povjereni su Republičkom zavodu za zaštitu kulturno-povijesnog i prirodnog naslijeđa. U FBiH je Zakonom o zaštiti prirode iz 2013. predviđeno osnivanje Federalnog zavoda za zaštitu prirode⁷², ali institucija tog tipa još nije osnovana, već sve poslove obavlja Federalno ministarstvo okoliša i turizma čiji su ljudski kapaciteti ograničeni.⁷³

Ranije su u oba entiteta postojala savjetodavna vijeća za okoliš čija je uloga bila unaprjeđenje suradnje i komunikacije dionika u sektoru zaštite okoliša, uključujući i predstavnike civilnog sektora u BiH. U FBiH su nakon više godina stanke početkom 2020. izabrani članovi savjetodavnog vijeća⁷⁴, ali nije poznato je li se savjetodavno vijeće stvarno i sastaje, dok je u RS-u izmjenama Zakona o zaštiti životne sredine iz 2020. godine ovo vijeće ukinuto.⁷⁵

Entitetski zakoni o zaštiti okoliša predviđaju obvezu praćenja i pripreme redovitih izvještaja o okolišu. Na razini BiH podatke prikuplja i obrađuje Agencija za statistiku BiH,

⁶⁶ Bogdanović, S., et al., „Strategija za provođenje EAS - BiH“, PROJEKAT EU IPA 2008 - JAČANJE INSTITUCIJA ZA ZAŠTITU OKOLIŠA/ŽIVOTNE SREDINE U BOSNI I HERCEGOVINI I PRIPREMA ZA PRETPRISTUPNE FONDOVE – EnvIS (EuropeAid/128786/C/SER/BA), 2014., p. 20.

⁶⁷ Čl. 9. Zakona o zaštiti prirode Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine FBiH br. 66/13.

⁶⁸ Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Sektor za šumarstvo i lovstvo [website], <https://fmpvs.gov.ba/sektor-za-sumarstvo-i-lovstvo/>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

⁶⁹ Čl. 29. Zakona o republičkoj upravi, Službeni glasnik Republike Srpske br. 115/18, 111/21, 15/22.

⁷⁰ Čl. 53. Zakona o republičkoj upravi, Službeni glasnik Republike Srpske br. 115/18, 111/21, 15/22.

⁷¹ Čl. 28. Zakona o republičkoj upravi, Službeni glasnik Republike Srpske br. 115/18, 111/21, 15/22.

⁷² Čl. 189. Zakona o zaštiti prirode Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine FBiH br. 66/13.

⁷³ Mesaroš, G., „Procjena početnog stanja u području upravljanja informacijama o biodiverzitetu i izvještavanju u Bosni i Hercegovini“, p. 14.

⁷⁴ Rješenje o imenovanju članova savjetodavnog vijeća za okoliš, 2020, Službene novine FBiH br. 3/20.

⁷⁵ Kobajica, S., „Kriminološka obilježja ekološkog kriminaliteta u Bosni i Hercegovini“, p. 146.

dok je Zemaljski muzej BiH neslužbena nacionalna kontaktna točka koja Agenciji dostavlja podatke koji se odnose na zaštitu prirode.⁷⁶

U oba entiteta osnovani su fondovi za zaštitu okoliša koji bi trebali financirati i aktivnosti zaštite prirode.⁷⁷

Zaštićenim područjima u FBiH upravljaju javna poduzeća i ustanove čiji je osnivač Vlada FBiH ili vlade kantona, ovisno o kategoriji zaštite pojedinog područja.⁷⁸ Neposredni nadzor u zaštićenim područjima obavljaju glavni nadzornik i nadzornici javnog poduzeća ili ustanova koja upravlja zaštićenim područjem. Organizacija, način rada i ovlasti nadzorničke službe određene su Uredbom o organizaciji načinu rada i ovlastima nadzorničke službe zaštite prirode.⁷⁹ U FBiH neposredni nadzor obavljaju i lovočuvari u lovištima⁸⁰ i ribočuvari u ribolovnim područjima.⁸¹

U RS-u neposredni nadzor u zaštićenim područjima obavljaju čuvari zaštićenog područja. Prema Zakonu o zaštiti prirode RS-a čuvarska služba ustrojava se unutarnjim aktom zaštićenog područja koji donosi upravljačko tijelo zaštićenog područja, dok sam zakon ne propisuje ovlasti čuvara zaštićenog područja.⁸² Kao i u FBiH, neposredni nadzor u RS-u obavljaju lovočuvari u lovištima te ribočuvari u ribolovnim zonama. Lovočuvarsku službu za pojedino lovište dužni su osnovati korisnici pojedinih lovišta (lovačka udruženja, šumarska poduzeća, druge pravne osobe koje upravljaju pojedinim lovištima), a ribočuvarsku službu korisnici ribolovne zone.

Inspeksijski poslovi u Federaciji BiH u nadležnosti su Federalne uprave za inspeksijske poslove. Inspeksijski nadzor nad provedbom Zakona o zaštiti prirode FBiH obavlja inspekcija zaštite prirode u Federalnoj upravi za inspeksijske poslove i kantonalni organ za inspeksijske poslove. Inspekcija u Federalnoj upravi za inspeksijske poslove nadležna je za zaštićena područja kategorije strogog rezervata prirode, područja divljine i nacionalnog parka, dok je kantonalni organ za inspeksijske poslove nadležan za zaštićena područja kategorije parka prirode, spomenika prirode i prirodnih obilježja, područja upravljanja staništima/vrstama, zaštićenog pejzaža te zaštićenog područja s održivim korištenjem.⁸³ Inspeksijski nadzor nad provođenjem Zakona o lovstvu FBiH obavljaju lovni inspektori (federalni, granični i kantonalni).⁸⁴ Inspeksijski nadzor nad provođenjem Zakona o slatkovodnom ribarstvu FBiH obavljaju poljoprivredni inspektori (federalni i kantonalni).⁸⁵

U RS-u inspeksijski nadzor nad provedbom Zakona o zaštiti prirode povjeren je inspektorima Republičke uprave za inspeksijske poslove (dalje u tekstu: Inspektorat) i jedinicama lokalne samouprave.⁸⁶ Inspektorat je samostalna republička uprava koja obavlja inspeksijske, upravne, stručne i druge poslove. Uz Glavnu upravu u Banjoj Luci, Inspektorat ima i šest područnih odjela u većim gradovima. Poslovi zaštite prirode

⁷⁶ Mesaroš, G., „Procjena početnog stanja u području upravljanja informacijama o biodiverzitetu i izvještavanju u Bosni i Hercegovini“, p. 10.

⁷⁷ Mesaroš, G., „Procjena početnog stanja u području upravljanja informacijama o biodiverzitetu i izvještavanju u Bosni i Hercegovini“, p. 10.

⁷⁸ Čl. 151. Zakona o zaštiti prirode Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine FBiH br. 66/13.

⁷⁹ Uredba o organizaciji načinu rada i ovlastima nadzorne službe zaštite prirode, Službene novine FBiH br. 14/16.

⁸⁰ Čl. 75. Zakona o lovstvu, Službene novine FBiH br. 4/06, 8/10, 8/14.

⁸¹ Čl. 69. Zakona o slatkovodnom ribarstvu, Službene novine FBiH br. 64/04.

⁸² Čl. 79. Zakona o zaštiti prirode Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a br. 20/14.

⁸³ Čl. 211. Zakona o zaštiti prirode Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine FBiH br. 66/13.

⁸⁴ Čl. 80. Zakona o lovstvu, Službene novine FBiH br. 4/06, 8/10, 8/14.

⁸⁵ Čl. 50. Zakona o slatkovodnom ribarstvu, Službene novine FBiH br. 64/04.

⁸⁶ Čl. 94. Zakona o zaštiti prirode Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a br. 20/14.

podijeljeni su između više inspekcija u Inspektoratu: u okviru urbanističko-građevinske i ekološke inspekcije rade ekološki inspektori koji su nadležni za zaštitu okoliša⁸⁷, veterinarski inspektor koji su nadležni za držanje, uzgoj i dobrobit životinja⁸⁸ i šumarski inspektori nadležni za propise koji se odnose na lovstvo, šumarstvo i nacionalne parkove.⁸⁹ Inspeksijski nadzor nad primjenom Uredbe o strogo zaštićenim i zaštićenim divljim vrstama obavljaju poljoprivredni inspektori, šumarski inspektori, vodni inspektori i ekološki inspektori Inspektorata i inspektori jedinica lokalne samouprave.⁹⁰

Ministarstvo sigurnosti BiH nadležno je za zaštitu međunarodnih granica, unutrašnjih graničnih prijelaza i reguliranje prometa na graničnim prijelazima Bosne i Hercegovine, sprječavanje i otkrivanje počinitelja kaznenih djela s međunarodnim ili međuentitetskim elementom i međunarodnu suradnju s INTERPOL-om i EUROPOL-om. Upravne su organizacije u sastavu ovog ministarstva Direkcija za koordinaciju policijskih tijela BiH, Granična policija BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, Agencija za forenzička ispitivanja i vještačenja, Agencija za školovanje i stručno usavršavanje kadrova i Agencija za policijsku podršku.⁹¹

Policija u BiH organizirana je na entitetskoj razini. U RS-u policija djeluje pri Ministarstvu unutrašnjih poslova RS-a. U Federaciji BiH su za poslove policije nadležna kantonalna ministarstva, dok je Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova nadležno za međukantonalni kriminal i organiziranje zajedničkih akcija kantonalnih policija.

Sektor za carine pri Upravi za indirektno oporezivanje Bosne i Hercegovine (dalje u tekstu: Carinska služba) vrši poslove nadzora prekograničnog prometa divljih vrsta. Carinska služba provjerava posjeduju li primjerice prilikom prelaska granice ispravna dopuštenja, potvrde ili druge akte koje izdaje MVTEO, surađuje s graničnom veterinarskom i fitosanitarnom inspekcijom pri identifikacijskim provjerama primjeraka i uvjeta prijevoza te obavještava MVTEO o pronalasku CITES vrsta ili kršenjima CITES propisa.⁹² U nadzoru prekograničnog prometa sudjeluju i inspekcije nadležne za poslove zaštite prirode, granična veterinarska inspekcija, granična fitosanitarna inspekcija i policijske službe.⁹³

U organizaciji pravosudnog sustava podijeljena je nadležnost između države BiH, entiteta Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske te Brčko distrikta. Najznačajniju nadležnost imaju entiteti u kojima sudski sistem pored Ustavnih sudova čine i tri razine redovnih sudova, dok su tužiteljstva organizirana na dvije razine. Uspostavljeni pravosudni sustav odražava četiri odvojena i hijerarhijski međusobno nepovezana sustava.⁹⁴

⁸⁷ Čl. 24. Zakona o inspekcijama Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a br. 18/20.

⁸⁸ Čl. 20. Zakona o inspekcijama Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a br. 18/20.

⁸⁹ Čl. 19. Zakona o inspekcijama Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a br. 18/20.

⁹⁰ Čl. 11. Uredbe o strogo zaštićenim i zaštićenim divljim vrstama, Službeni glasnik RS-a br. 65/20.

⁹¹ Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine, O nama [website],

<http://www.msb.gov.ba/onama/default.aspx?id=3053&langTag=bs-BA>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

⁹² Čl. 53. Odluke o uvjetima i načinu provedbe Konvencije o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka (CITES) u Bosni i Hercegovini, Službeni glasnik BiH br. 31/18.

⁹³ Čl. 47. Odluke o uvjetima i načinu provedbe Konvencije o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka (CITES) u Bosni i Hercegovini, Službeni glasnik BiH br. 31/18.

⁹⁴ Bužanin, O., Lalović, Lj., „Početna obuka, Modul 1, Nosioci pravosudnih funkcija i društvo“, Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine, Javna ustanova Centar za edukaciju sudaca i tužitelja u FBiH, Javna ustanova Centar za edukaciju sudaca i tužitelja u RS, p. 75.

Na državnoj razini ustanovljeni su Sud BiH i Tužiteljstvo BiH. Tužiteljstvo BiH nadležno je za provođenje istrage u predmetima u kojima je nadležan Sud BiH.⁹⁵

Federalno tužiteljstvo FBiH samostalno je državno tijelo koje poduzima mjere u pogledu istražnih radnji i progona potencijalnih počinitelja kaznenih djela u Federaciji BiH.⁹⁶ U Federalnom tužiteljstvu FBiH osnovan je poseban odjel za suzbijanje organiziranog kriminala. U Federaciji BiH, pored Federalnog tužiteljstva FBiH, postoji i deset kantonalnih tužiteljstava. Osnovana su odlukom Visokog predstavnika 2002. godine donošenjem zakona o kantonu tužiteljstvu za svaki kanton, na privremenoj osnovi, koje su kasnije usvojile skupštine kantona u neizmijenjenom obliku.⁹⁷ Kantonalna tužiteljstva mjesno su nadležna za područje pojedinih kantona.

Tužiteljstva su u RS-u Republičko tužiteljstvo i okružna tužiteljstva. Republičko tužiteljstvo samostalno je državno tijelo koje poduzima mjere za otkrivanje i progon počinitelja kaznenih djela.⁹⁸ Okružna tužiteljstva osnivaju se za područje okružnih sudova, a Republičko tužiteljstvo za područje RS-a.⁹⁹ Ustanovljeno je šest okružnih tužiteljstava u većim gradovima u RS-u.¹⁰⁰ U Republičkom tužiteljstvu osnovan je poseban odjel za suzbijanje organiziranog kriminala.

Redovni sudovi u Federaciji BiH organizirani su na tri razine: općinski sudovi, kantonalni sudovi i Vrhovni sud Federacije BiH.¹⁰¹ Općinski sudovi osnivaju se za područje jedne ili više općina u kantonu, kantonalni za područje jednog kantona, dok je Vrhovni sud Federacije BiH najviši žalbeni sud u Federaciji BiH.¹⁰² U Federaciji BiH za su kaznena djela u prvom stupnju nadležni općinski ili kantonalni sudovi.¹⁰³ U drugom stupnju, u postupku povodom žalbe, odlučuju kantonalni sudovi ili Vrhovni sud Federacije BiH, ovisno o tome je li prvostupanjski sud bio općinski ili kantonalni sud.¹⁰⁴ Budući da je stvarna nadležnost općinskih sudova određena za kaznena djela za koja je zakonom kao glavna kazna određena novčana kazna ili kazna zatvora do deset godina, s obzirom na zapriječene kazne za kaznena djela protiv okoliša, u kaznenim predmetima u vezi s počinjenjem kaznenih djela protiv okoliša u prvom stupnju u pravilu sude općinski sudovi, a o žalbama odlučuju kantonalni sudovi. U Federaciji BiH za prekršaje su u prvom stupnju mjesno nadležni općinski sudovi, dok u drugom stupnju sudi mjesno nadležni kantonalni sud.¹⁰⁵

Redovni sudovi u RS-u organizirani su na sličan način kao u Federaciji BiH. Postoje osnovni sudovi, okružni sudovi i Vrhovni sud Republike Srpske.¹⁰⁶ Osnovni sudovi osnivaju se za područje jedne ili više općina, a okružni sudovi osnivaju se za područje dva ili više osnovnih

⁹⁵ Čl. 12. Zakona o tužiteljstvu Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH br. 24/02, 3/03, 37/03, 42/03, 9/04, 35/04 i 61/04, 49/09.

⁹⁶ Čl. 1. Zakona o Federalnom tužiteljstvu FBiH, Službene novine FBiH br. 42/02, 19/03.

⁹⁷ Bužanin, O., Lalović, Lj., „Početna obuka, Modul 1, Nosioci pravosudnih funkcija i društvo“, p. 68-69.

⁹⁸ Čl. 1. Zakona o tužiteljstvima Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a br. 55/02, 85/03, 115/03, 37/06 i 68/07.

⁹⁹ Bužanin, O., Lalović, Lj., „Početna obuka, Modul 1, Nosioci pravosudnih funkcija i društvo“, p. 71-72.

¹⁰⁰ Republičko javno tužiteljstvo Republike Srpske, Organizacijska struktura [website], <https://rt-rs.pravosudje.ba/vstvfo/B/108/kategorije-vijesti/6416/6422/6465>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

¹⁰¹ Bužanin, O., Lalović, Lj., „Početna obuka, Modul 1, Nosioci pravosudnih funkcija i društvo“, p. 51.

¹⁰² Bužanin, O., Lalović, Lj., „Početna obuka, Modul 1, Nosioci pravosudnih funkcija i društvo“, p. 51.

¹⁰³ Delaić, M., Pilipović, R., i Petrović, D., „Analiza sudskih odluka iz područja zaštite okoliša u Bosni i Hercegovini u 2012. godini“, OSCE, ENVSEC, Auswärtiges Amt, 2012., p. 22.

¹⁰⁴ Delaić, M., Pilipović, R., i Petrović, D., „Analiza sudskih odluka iz područja zaštite okoliša u Bosni i Hercegovini u 2012. godini“, OSCE, ENVSEC, Auswärtiges Amt, 2012., p. 22.

¹⁰⁵ Delaić, M., Pilipović, R., i Petrović, D., „Analiza sudskih odluka iz područja zaštite okoliša u Bosni i Hercegovini u 2012. godini“, OSCE, ENVSEC, Auswärtiges Amt, 2012., p. 29.

¹⁰⁶ Zakon o sudovima Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a br. 111/04, 109/05, 37/06, 17/08.

sudova.¹⁰⁷ U RS-u za kaznena su djela u prvom stupnju nadležni osnovni ili okružni sudovi, dok u drugom stupnju, povodom žalbe, odlučuje okružni sud ili Vrhovni sud RS-a, ovisno o tome je li je prvostupanjski sud bio osnovni ili okružni sud.¹⁰⁸ Budući da je stvarna nadležnost osnovnih sudova određena na isti način kao u Federaciji BiH, u kaznenim predmetima u vezi s počinjenjem kaznenih djela protiv okoliša u prvom stupnju u pravilu sude osnovni sudovi, a o žalbama odlučuju okružni sudovi. U RS-u za prekršaje u prvom stupnju sudi osnovni sud, a u drugom stupnju mjesno nadležan okružni sud.¹⁰⁹

Visoko sudsko i tužiteljsko vijeće BiH (dalje u tekstu: VSTV BiH) samostalno je državno tijelo u BiH nadležno za imenovanja sudaca i tužitelja na svim razinama pravosudne vlasti u BiH (državnom, entitetskom, kantonalnom, okružnom, osnovnom i općinskom nivou, uključujući i Brčko distrikt, s izuzetkom ustavnih sudova entiteta BiH), odlučivanje o napredovanju, etičke kodekse, disciplinsku odgovornost i razrješenja i edukaciju sudaca i tužitelja.¹¹⁰

Odredbe o zločinima protiv prirode

Ranije je u izvještaju istaknuto da Kazneni zakon BiH ne sadrži kaznena djela protiv okoliša te da su kaznena djela protiv okoliša sadržana u Kaznenom zakonu FBiH i Kaznenom zakoniku RS-a.

U Federaciji BiH kaznena djela protiv okoliša sadržana su u Glavi 26. „Kaznena djela protiv okoliša, poljoprivrede i prirodnih dobara“, članci 303. do 322. KZ-a FBiH. U RS-u kaznena djela protiv okoliša sadržana su u Glavi 24. „Kaznena djela protiv životne sredine“, članci 370. do 393. KZ-a RS-a.

U Federaciji BiH prekršaji su propisani Zakonom o zaštiti prirode (Glava 17. „Kaznene odredbe“, članci 232. do 235.), Zakonom o lovstvu FBiH (Glava 11. „Kaznene odredbe“, članci 82. do 86.). U RS-u prekršaji vezani za zaštitu prirode propisani su Zakonom o zaštiti prirode RS-a (Glava 12. „Kaznene odredbe“, članci 96. do 98.), Zakonom o lovstvu RS-a (Glava 10. „Kaznene odredbe“, članci 75. do 77.) i Uredbom o strogo zaštićenim i zaštićenim vrstama (članak 12).

¹⁰⁷ Bužanin, O., Lalović, Lj., „Početna obuka, Modul 1, Nosioci pravosudnih funkcija i društvo“, p. 59.

¹⁰⁸ Delaić, M., Pilipović, R., i Petrović, D., „Analiza sudskih odluka iz područja zaštite okoliša u Bosni i Hercegovini u 2012. godini“, p. 22.

¹⁰⁹ Delaić, M., Pilipović, R., i Petrović, D., „Analiza sudskih odluka iz područja zaštite okoliša u Bosni i Hercegovini u 2012. godini“, p. 29.

¹¹⁰ Čl. 17 Zakona o visokom sudskom i tužiteljskom vijeću BiH, Službeni glasnik BiH br. 25/04.

Tablica 2. Prikaz kaznenih i prekršajnih djela protiv zaštićenih vrsta s rasponom sankcija i nadležnim tijelima

Sankcionirani postupci	Relevantne odredbe	Raspon mogućih sankcija	Tijela odgovorna za praćenje usklađenosti, detekciju povreda i istragu počinitelja
Republika Srpska			
Kaznena djela			
Uništavanje, hvatanje, uzimanje ili posjedovanje zaštićenih vrsta životinja i biljaka	KZ RS-a, čl. 375., „Uništenje ili oštećenje zaštićenih prirodnih vrijednosti ili dobara“	Za osnovni oblik kaznenog djela („Ko (...) uništi, hvata, uzima ili posjeduje zaštićene vrste životinja, biljaka ili neku drugu zaštićenu prirodnu vrijednost ili zaštićeno dobro...“, članak 375. stavak 1.) predviđena je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine. Za kvalificirane oblike ovog kaznenog djela („Ako je djelo (...) izvršeno prema strogo zaštićenoj divljoj vrsti životinja ili biljaka...“, čl. 375. st. 2.) propisana je kazna zatvora od jedne do pet godina, odnosno („Ako je uništeno ili oštećeno prirodno dobro ili vrijednost od izuzetnog značaja...“, članak 375. stavak 3.) kazna zatvora od dvije do osam godina. Propisana je i nehajna odgovornost za kazneno djelo (čl. 375. st. 4.).	Čuvari zaštićenog područja (otkrivanje), inspektori Republičke uprave za inspekcijske poslove i inspektori jedinica lokalne samouprave (otkrivanje), policijski službenici (otkrivanje, istražne radnje), tužiteljstvo RS-a (kazneni progon).
Uništavanje ili znatno propadanje staništa	KZ RS-a, čl. 376., „Uništenje staništa“	Za osnovni oblik kaznenog djela („Ko protivno propisima uništi ili izazove znatno propadanje staništa zaštićene vrste životinja ili biljaka...“, čl. 376. st. 1.) propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.	Čuvari zaštićenog područja (otkrivanje), inspektori Republičke uprave za inspekcijske poslove i inspektori jedinica lokalne samouprave (otkrivanje),

		Za kvalificirane oblike ovog kaznenog djela („(...) prema staništu, odnosno području razmnožavanja, podizanja mladih, migracije ili hibernacije strogo zaštićene divlje vrste (...)“, čl. 376. stavak 2., i „(...) ko uništi ili izazove znatno propadanje staništa u zaštićenom području prirode ili na ekološki značajnom području“, čl. 376. st. 3.) propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Propisana je i nehajna odgovornost za kazneno djelo (čl. 376. st. 4.).	policijski službenici (otkrivanje, istražne radnje), tužiteljstvo RS-a (kazneni progon).
Nezakonita trgovina, uvoz ili izvoz zaštićenih vrsta biljaka ili životinja, njihovih dijelova i derivata	KZ RS-a, čl. 379., „Protuzakonito iznošenje i unošenje strogo zaštićenih biljaka ili životinja ili genetski modificiranih organizama“	Za ovo kazneno djelo predviđena je kazna zatvora od šest mjeseci do tri godine.	inspektori Republičke uprave za inspeksijske poslove i inspektori jedinica lokalne samouprave (otkrivanje), policijski službenici (otkrivanje, istražne radnje), tužiteljstvo RS-a (kazneni progon).
Mučenje i ubijanje zaštićenih vrsta životinja	KZ RS-a, čl. 390. st. 2., „Mučenje i ubijanje životinja“	Kvalificirani oblik kaznenog djela mučenja ili nezakonitog ubijanja životinja iz čl. 390. st. 1. predstavlja slučaj kada je počinjenjem došlo „(...) do uginuća većeg broja životinja koje pripadaju posebno zaštićenim životinjskim vrstama...“, čl. 390. st. 2. Za ovo kazneno djelo predviđena je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Propisana je i nehajna odgovornost za kazneno djelo (čl. 390. st. 2.).	Čuvari zaštićenog područja (otkrivanje), inspektori Republičke uprave za inspeksijske poslove i inspektori jedinica lokalne samouprave (otkrivanje), policijski službenici (otkrivanje, istražne radnje), Republičko i

			okružna tužiteljstva RS-a (kazneni progon).
Lov divljači za vrijeme lovostaja ili na području gdje je lov zabranjen, lov načinima ili sredstvima kojima se divljač masovno uništava	KZ RS-a, čl. 392., „Nezakonit lov“	<p>Za djelo „Ko lovi divljači za vrijeme lovostaja ili na području gdje je lov zabranjen...“ predviđena je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine (čl. 392. st. 1.).</p> <p>Za djelo „Ko neovlašteno lovi u ustaljenom lovištu...“ predviđena je kazna zatvora od šest mjeseci do tri godine (čl. 392. st. 2.).</p> <p>Za kvalificirane oblike ovog kaznenog djela „Ko lovi stalno zaštićenu ili privremeno zaštićenu divljač čiji lov je zabranjen ili ko lovi bez dozvole za lov određenu vrstu divljači za čiji je lov potrebna takva dozvola ili ko lovi na način ili sredstvima kojima se divljač masovno uništava...“ predviđena je kazna zatvora od dvije do osam godina (čl. 392. st. 3.).</p> <p>Propisano je i oduzimanje ulovljene divljači i sredstava počinjenja ovog kaznenog djela.</p>	Čuvari zaštićenog područja, lovočuvarska služba (otkrivanje), inspektori Republičke uprave za inspekcijske poslove i inspektori jedinica lokalne samouprave (otkrivanje), policijski službenici (otkrivanje, istražne radnje), Republičko i okružna tužiteljstva RS-a (kazneni progon).
Lov ribe i drugih slatkovodnih životinja u vrijeme lovostaja ili na području gdje je to zabranjeno, lov načinima ili sredstvima koja su zabranjena	KZ RS-a, čl. 393., „Nezakonit ribolov“	<p>Za osnovni oblik kaznenog djela („Ko lovi (...) u vrijeme kada je to zabranjeno ili na područjima na kojima je to zabranjeno (...), lovi (...) eksplozivom, električnom strujom, otrovom, sredstvom za omamljivanje i time dovede do uginuća ribe (...), lovi ribu na način štetan za njeno rasplodavanje...“, čl. 393. st. 1.) predviđena je novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.</p> <p>Za kvalificirani oblik ovog kaznenog djela „ako je djelom (...) prouzrokovano uginuće ribe ili drugih</p>	Čuvari zaštićenog područja, ribočuvarska služba (otkrivanje), inspektori Republičke uprave za inspekcijske poslove i inspektori jedinica lokalne samouprave (otkrivanje), policijski službenici (otkrivanje, istražne radnje), Republičko i

		slatkovodnih životinja u većim razmjerima..." (čl. 393. st. 2.) predviđena je kazna zatvora od šest mjeseci do tri godine. Propisano je i oduzimanje ulova i sredstva počinjenja ovog kaznenog djela.	okružna tužiteljstva RS-a (kazneni progon).
Prekršaji			
Sakupljanje zaštićenih divljih vrsta i njihovih dijelova bez dozvole i protivno propisima; uvoz, izvoz, prijenos i uzgoj ugroženih i zaštićenih divljih vrsta, njihovih dijelova i derivata; poduzimanje radnji kojima se mogu ugroziti strogo zaštićene vrste biljaka, životinja, gljiva i njihovih staništa	Zakon o zaštiti prirode RS-a, čl. 96. st. 1. točke g) i d), st. 2., 3. i 4. i čl. 97. st. 1. točke z), j) i st. od 2. do 5.	Za navedene prekršaje propisana je novčana kazna u iznosu od 200 KM do 20 000 KM ovisno o osobi počinitelja (pravna osoba, odgovorna osoba u pravnoj osobi, poduzetnik ili fizička osoba). Propisana je mogućnost izricanja zaštitnih mjera zabrane obavljanja određene privredne aktivnosti na period od 30 dana do šest mjeseci za pravne osobe (čl. 96. st. 3.) te oduzimanja predmeta upotrijebljenih ili namijenjenih za počinjenje, odnosno nastalih izvršenjem prekršaja (čl. 96. st. 4. te čl. 97. st. 5.).	Čuvari zaštićenog područja (otkrivanje), inspektori Republičke uprave za inspekcijske poslove i inspektori jedinica lokalne samouprave (otkrivanje), policijski službenici (otkrivanje, istražne radnje)
Korištenje, uništavanje i poduzimanje svih aktivnosti koje mogu ugroziti divlje vrste i njihova staništa kao što su: posjedovanje, uzgoj, trgovina, izvoz, prijevoz, uključujući sve njihove derivate i razvojne oblike; namjerno uznemiravanje, osobito tijekom uzgoja, selidbe i hibernacije; hvatanje, držanje ili ubijanje strogo	Uredba o strogo zaštićenim i zaštićenim divljim vrstama, čl. 12.	Za navedene prekršaje propisana je novčana kazna u iznosu od 200 KM do 10 000 KM ovisno o osobi počinitelja (pravna osoba, odgovorna osoba u pravnoj osobi, ili fizička osoba).	Čuvari zaštićenog područja (otkrivanje), inspektori Republičke uprave za inspekcijske poslove i inspektori jedinica lokalne samouprave (otkrivanje), policijski službenici (otkrivanje, istražne radnje)

zaštićene vrste životinje, te uništavanje njihovog staništa			
Lov, proganjanje ili namjerno uznemiravanje stalno ili privremeno zaštićene divljači	Zakon o lovstvu RS-a, čl. 77.	Za navedene prekršaje propisana je novčana kazna u iznosu od 500 KM do 30 000 KM ovisno o osobi počinitelja (pravna osoba, odgovorna osoba u pravnoj osobi ili fizička osoba).	Čuvari zaštićenog područja (otkrivanje), lovočuvarska služba (otkrivanje), inspektori Republičke uprave za inspeksijske poslove i inspektori jedinica lokalne samouprave (otkrivanje), policijski službenici (otkrivanje, istražne radnje)
Federacija BiH			
Kaznena djela			
Mučenje i ubijanje zaštićenih vrsta životinja	KZ FBiH, čl. 318. st. 2., „Mučenje i ubijanje životinja“	Kvalificirani oblik kaznenog djela mučenja ili nezakonitog ubijanja životinja iz čl. 318. st. 1. predstavlja slučaj kada je počinjenjem prouzrokovano „(...) uginuće većega broja životinja ili životinje čija je vrsta posebno zaštićena...“ (čl. 318 st. 2.). Za ovo kazneno djelo predviđena je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.	Nadzornici u zaštićenom području (otkrivanje), inspekcija zaštite prirode u Federalnoj upravi za inspeksijske poslove i kantonalni organ za inspeksijske poslove (otkrivanje), policijski službenici (otkrivanje, izvidi), Federalno i kantonalno tužiteljstvo (kazneni progon)
Lov divljači za vrijeme lovostaja, lov divljači čiji je lov stalno	KZ FBiH, čl. 319., „Protuzakoniti lov“	Za osnovni oblik kaznenog djela („Ko protupravno ubije, rani ili uhvati za vrijeme lovostaja divljač u	Nadzornici u zaštićenom području, (otkrivanje),

<p>zabranjen, lov zaštićenih životinjskih vrsta, lov načinima ili sredstvima koja su zabranjena ili kojima se divljač masovno uništava</p>		<p>većem broju ili u većoj vrijednosti, ili divljači čiji je lov stalno zabranjen, (...) ili ko lovi zaštićenu životinjsku vrstu...“, čl. 319. st. 1.) predviđena je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.</p> <p>Za kvalificirani oblik ovog kaznenog djela („(...) sredstvima ili na način koji je zabranjen ili kojim se divljač masovno uništava...“, čl. 319. st. 2.) predviđena je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine.</p> <p>Propisano je i oduzimanje ulova i sredstva počinjenja ovog kaznenog djela.</p>	<p>lovočuvarska služba (otkrivanje), inspekcija zaštite prirode u Federalnoj upravi za inspekcijske poslove i kantonalni organ za inspekcijske poslove (otkrivanje), policijski službenici (otkrivanje, izvidi), Federalno i kantonalno tužiteljstvo (kazneni progon)</p>
<p>Lov ribe, drugih slatkovodnih ili morskih životinja ili organizama u vrijeme lovostaja ili na području na kojem je to zabranjeno, lov zabranjenim sredstvima</p>	<p>KZ FBiH, čl. 320., „Protuzakoniti ribolov“</p>	<p>Za osnovi oblik kaznenog djela („Ko lovi (...) u vrijeme kad je to zabranjeno ili na teritoriji na kojoj je to zabranjeno (...), eksplozivom, električnom strujom, otrovom, sredstvima za omamljivanje ili drugim načinom ili sredstvom koji su štetni za njihovo rasplodivanje ili koji su propisima zabranjeni...“, čl. 320. st. 1.) predviđena je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.</p> <p>Za kvalificirani oblik ovog kaznenog djela (kada je „prouzrokovano uginuće ribe ili drugih slatkovodnih ili morskih životinja ili organizama u širim razmjerima...“, čl. 320. st. 2.) predviđena je novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.</p> <p>Propisano je i oduzimanje ulova i sredstva počinjenja ovog kaznenog djela.</p>	<p>Nadzornici u zaštićenom području, (otkrivanje), ribočuvarska služba (otkrivanje), inspekcija zaštite prirode u Federalnoj upravi za inspekcijske poslove i kantonalni organ za inspekcijske poslove (otkrivanje), policijski službenici (otkrivanje, izvidi), Federalno i kantonalno tužiteljstvo (kazneni progon)</p>
<p>Prekršaji</p>			

<p>Namjerno hvatanje, držanje i ubijanje strogo zaštićenih životinja, oštećivanje ili uništavanje njihovih razvojnih oblika, gnijezda ili legla, te područja razmnožavanja i odmaranja, uznemiravanje u vrijeme razmnožavanja, podizanja mladih i hibernacije, te namjerno uništavanje ili uzimanje jaja; namjerno uznemiravanje divljih životinja; namjerno oštećivanje ili uništavanje staništa divljih vrsta; upotreba neselektivnih sredstava hvatanja i ubijanja zaštićenih životinja te sredstva koja mogu prouzročiti lokalno nestajanje ili ozbiljno uznemiravanje populacije vrsta; istrijebljenje autohtone divlje vrste-svoje; smanjene populacije divljih vrsta, uništavanje njihovih staništa ili mijenjanje uvjeta u kojima žive; namjerno oštećivanje ili uništavanje staništa divljih vrsti, sakupljanje biljaka, gljiva i životinja i njihovih dijelova u svrhu prometa bez ispunjavanja potrebnih uvjeta i posjedovanja potrebnih dozvola;</p>	<p>Zakon o zaštiti prirode, čl. 232. i čl. 234.</p>	<p>Za navedene prekršaje propisana je novčana kazna u iznosu od 100 KM do 15 000 KM ovisno o osobi počinitelja (pravna osoba, odgovorna osoba u pravnoj osobi ili fizička osoba).</p>	<p>Nadzornici u zaštićenom području (otkrivanje), inspekcija zaštite prirode u Federalnoj upravi za inspeksijske poslove i kantonalni organ za inspeksijske poslove (otkrivanje, prekršajni progon), policijski službenici (otkrivanje, prekršajni progon), Uprava za indirektno oporezivanje BiH (otkrivanje, prekršajni progon)</p>
--	---	---	---

<p>nezakoniti uvoz, izvoz, trgovina divljih vrsta, njihovih dijelova ili derivata.</p>			
<p>Lov izvan lovišta; lov, proganjanje ili namjerno uznemiravanje divljači za vrijeme zabrane lova ili lovostaja; lov ženki divljači u različitim stadijima razmnožavanja; dopuštanje lova vrsta za koje je propisana stalna zabrana lova, lova zaštićenih vrsta za vrijeme trajanja lovostaja ili za vrijeme privremene zabrane lova; trovanje divljači; lov nedopuštenim sredstvima i načinima; promet divljači protivno zakonu</p>	<p>Zakon o lovstvu, čl. 82., 84. do 86.</p>	<p>Za navedene prekršaje propisana je novčana kazna u iznosu od 500 KM do 15 000 KM ovisno o osobi počinitelja (pravna osoba, odgovorna osoba u pravnoj osobi ili fizička osoba). Propisana je mogućnost izricanja mjere oduzimanja sredstava koja su uporabljena ili namijenjena za počinjenje prekršaja, oduzimanja dozvole za držanje i nošenje oružja u trajanju od dvije do pet godina te imovinske koristi pribavljene počinjenim prekršajem.</p>	<p>Lovočuvari (otkrivanje), lovna inspekcija u Federalnoj upravi za inspekcijske poslove i kantonalni organ za inspekcijske poslove (otkrivanje, prekršajni progon), policijski službenici (otkrivanje, prekršajni progon), Uprava za indirektno oporezivanje BiH (otkrivanje, prekršajni progon)</p>

Potencijalna područja za poboljšanje odredbi zaštite prirode

Već je istaknuto u izvještaju da je institucionalni okvir zaštite prirode u BiH pretjerano složen zbog svoje fragmentiranosti na četiri upravne razine: državnu, entitetsku, kantonalnu i općinsku. Slično je i kod uređenja pravosudnog sustava u BiH. Podjela nadležnosti između pojedinih razina vlasti i institucija često nije dovoljno jasna.

Državna razina BiH nema direktnu nadležnost vezanu za sektor zaštite prirode u BiH te ne postoji krovno zakonodavstvo o zaštiti prirode. Zakonodavno uređenje zaštite prirode prepušteno je konstitutivnim jedinicama, a u Federaciji BiH još i kantoni imaju mogućnost samostalnog uređenja pojedinih pitanja vezanih za zaštitu prirode. Zbog toga sve konstitutivne jedinice imaju samostalne pravne okvire za zaštitu prirode koji značajno odstupaju jedan od drugoga, što s obzirom na veličinu države nema znanstveno i stručno uporište. Uz neujednačeno zakonodavstvo između konstitutivnih jedinica, u Federaciji BiH dodatan problem predstavlja međusobna neusklađenost propisa koje donose federalna i kantonalna razina vlasti.

BiH je u zadnjih deset godina ostvarila ograničeni napredak u pogledu usklađivanja s pravnom stečevinom EU-a na području zaštite prirode, dok u većini pitanja koja se odnose na vladavinu prava i rad pravosuđa nije ostvaren napredak.

Pravni okvir za zaštitu prirode u BiH nije usklađen s obvezama koje proizlaze iz Direktive o pticama i Direktive o staništima. Zakoni o zaštiti prirode nisu revidirani od stupanja na snagu 2013. u Federaciji BiH, odnosno 2014. u Republici Srpskoj. Većina podzakonskih propisa koji su potrebni za provedbu navedenih zakona o zaštiti prirode nije donesena. Određeni napredak ostvaren je 2020. donošenjem popisa zaštićenih vrsta u oba entiteta, ali treba istaknuti da ovi popisi u većem dijelu ne prenose vrste zaštićene europskim i međunarodnim propisima.

Prema zadnjem izvještaju Europske komisije iz 2021. godine BiH je u ranom stupnju pripremljenosti u pitanjima okoliša. Horizontalno zakonodavstvo je, u ograničenoj mjeri, usklađeno s pravnom stečevinom EU-a. Strategije podsektora u zaštiti okoliša i zakonodavni okvir na različitim nivoima vlasti i dalje ostaju neusklađeni u cijeloj zemlji kada su u pitanju područja koja pokrivaju, tako da je sektor okoliša nejednako obrađen. I dalje je potrebno ažurirati i u potpunosti provesti cjelodržavnu strategiju usklađivanja propisa s pravnom stečevinom EU-a u području zaštite okoliša koja je usvojena 2017. te dopunjena konkretnijim programima usklađivanja propisa o zaštiti okoliša na nivou entiteta i Brčko distrikta. Zakonski okvir koji uređuje ekološke inspekcije i njegova provedba trebaju biti poboljšani u skladu s relevantnom pravnom stečevinom EU-a. Potrebni su usklađeni naponi u cijeloj zemlji kako bi se ostvario napredak u usklađivanju s brojnim horizontalnim direktivama o zaštiti okoliša, kao što je Direktiva o kaznenim djelima protiv okoliša.¹¹¹ Usklađivanje s pravnom stečevinom EU-a o zaštiti prirode i dalje je vrlo ograničeno. Nije ostvaren napredak kada je u pitanju usvajanje liste potencijalnih područja mreže Natura 2000 i podzakonskih akata te uspostavljanje sustava za praćenje biološke raznolikosti u BiH.¹¹²

¹¹¹ Europska komisija, Izvještaj o Bosni i Hercegovini za 2021., p. 101.

¹¹² Europska komisija, Izvještaj o Bosni i Hercegovini za 2021., p. 102.

Kada se radi o vladavini prava i radu pravosuđa, Europska komisija navodi da je BiH u ranom stupnju pripremljenosti te da većina prioriteta i preporuka nije ispunjena.¹¹³ Zakonodavni i institucionalni pravosudni okvir imaju značajne nedostatke.¹¹⁴ Upozorava se na kontinuirani nedostatak političke opredijeljenosti za provođenje ključnih reformi u području vladavine prava te se traži donošenje i usvajanje novog Zakona o sudovima Bosne i Hercegovine i novog Zakona o Visokom sudskom i tužiteljskom vijeću. Zakon o sudovima treba omogućiti veću pravnu sigurnost i precizirati stvarnu nadležnost sudova. Novim Zakonom o VSTV-u BiH potrebno je ojačati nezavisnost, profesionalnost i odgovornost pravosuđa.¹¹⁵

Posebni komentari

Kazneni zakoni konstitutivnih jedinica nisu usklađeni s Direktivom o zaštiti okoliša putem kaznenog prava, iako treba istaknuti da postoje razlike u stupnju prijenosa obveza iz ove Direktive te da je RS ostvarila određeni napredak u odnosu na FBiH. Kazneni zakon BiH ne propisuje kaznena djela protiv okoliša te prema tome nije ni došlo do usklađivanja s navedenom Direktivom.

RS je većim dijelom prenijela obveze iz članka 3(f)¹¹⁶, 3(g)¹¹⁷ i 3(h)¹¹⁸ Direktive te su navedene kažnjive radnje i kaznena djela propisana Kaznenim zakonikom Republike Srpske.¹¹⁹

U RS-u obveze iz članka 3(f) Direktive prenesene su odredbama članka 375. („Uništenje ili oštećenje zaštićenih prirodnih vrijednosti ili dobara“), članka 390. stavka 2. („Mučenje i ubijanje životinja“), članka 392. („Nezakonit lov“) i članka 393. („Nezakonit ribolov“) Kaznenog zakonika RS-a. Obveze iz članka 3(g) Direktive prenesene su člankom 379. („Protuzakonito iznošenje i unošenje strogo zaštićenih biljaka ili životinja ili genetski modificiranih organizama“), dok su obveze iz članka 3(h) prenesene člankom 376. („Uništenje staništa“) Kaznenog zakonika RS-a.

Uočen je nedostatak vezan za prijenos obveze iz članka 3 (g) Direktive kojim se propisuju zabrane u odnosu na trgovinu zaštićenim vrstama.

U RS-u je trgovina strogo zaštićenim vrstama kazneno djelo¹²⁰, dok bi prema Direktivi objekt zaštite trebalo proširiti tako da je zabranjena i trgovina zaštićenim vrstama.

U Programu usklađivanja propisa Federacije BiH s pravnom stečevinom EU-a u području zaštite okoliša istaknuto je kako su Kaznenim zakonom Federacije BiH propisana kaznena djela protiv okoliša, poljoprivrede i prirodnih dobara kao i moguće sankcije, ali da njima nisu transponirani zahtjevi Direktive.¹²¹

¹¹³ Europska komisija, Izvještaj o Bosni i Hercegovini za 2021., p. 16.

¹¹⁴ Europska komisija, Izvještaj o Bosni i Hercegovini za 2021., p. 16.

¹¹⁵ Europska komisija, Izvještaj o Bosni i Hercegovini za 2021., p. 17.

¹¹⁶ „3(f) ubijanje, uništavanje, posjedovanje ili uzimanje jedinki zaštićenih vrsta divlje faune ili flore, osim u slučajevima kada se radi o neznatnim količinama takvih jedinki i radnja ima neznatni utjecaj na stanje očuvanja vrste“

¹¹⁷ „3(g) trgovanje jedinkama zaštićenih vrsta divlje faune ili flore ili njihovim dijelovima ili prerađevinama, osim u slučajevima kada se radi o neznatnim količinama takvih jedinki i radnja ima neznatni utjecaj na stanje očuvanja vrste“

¹¹⁸ „3(h) svako ponašanje koje uzrokuje značajno narušavanje staništa unutar zaštićenog područja“

¹¹⁹ Kobajica, S., „Kriminološka obilježja ekološkog kriminaliteta u Bosni i Hercegovini“, p. 158.

¹²⁰ Čl. 379. Kaznenog zakonika Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a br. 64/17, 104/18 - odluka Ustavnog suda, 15/21 i 89/21.

¹²¹ Kobajica, S., „Kriminološka obilježja ekološkog kriminaliteta u Bosni i Hercegovini“, p. 157.

U Federaciji BiH samo su djelomično prenesene obveze iz članka 3(f) Direktive i to člankom 318. stavkom 2. („Mučenje i ubijanje životinja“), člankom 319. („Protuzakoniti lov“) i člankom 320. („Protuzakoniti ribolov“) Kaznenog zakona FBiH, dok kaznena djela iz članka 3(g) i 3(h) Direktive, koja se odnose na trgovinu i narušavanje staništa u zaštićenim područjima, nisu transponirana. Dodatan problem u FBiH predstavlja činjenica što nije određena nadležnost institucija za provođenje obveza iz ove Direktive.¹²²

Za Federaciju BiH u ranijim se analizama navodi kako Zakon o zaštiti prirode FBiH djelomično prenosi obveze Direktive o staništima i Direktive o pticama, ali da je potrebno dodatno usklađivanje Zakona o lovstvu i drugih podzakonskih propisa FBiH.¹²³ Utvrđeno je kako pojedine definicije i obveze i prilozi ovih dviju Direktiva nisu preneseni te da nisu doneseni podzakonski propisi namijenjeni provedbi Zakona o zaštiti prirode FBiH.¹²⁴

Od interesa za ovaj izvještaj ističe se nedonošenje podzakonskih propisa vezanih za utvrđivanje, proglašavanje i upravljanje područjima ekološke mreže te utvrđivanje uvjeta za obavljanje uvoza, izvoza, unosa, iznosa ili transporta i uzgoja divljih vrsta.¹²⁵ Iako je Zakonom o zaštiti prirode FBiH, koji je stupio na snagu 2013., predviđeno donošenje odštetnog pravilnika za zaštićene vrste, isti još nije donesen.¹²⁶

Pravilnik o mjerama zaštite za strogo zaštićene vrste i podvrste i zaštićene vrste i podvrste donesen je 2020. Ovaj pravilnik sadrži prilog s popisom zaštićenih vrsta u FBiH. Popis zaštićenih vrsta nije napravljen na temelju ocjene stvarnog stanja u BiH te ne štiti veliki broj vrsta koje su zaštićene europskim i međunarodnim propisima.¹²⁷

Kada je riječ o prijenosu Direktive o pticama i Direktive o staništima, većina ranijih zaključaka vrijedi i u RS-u. Zakonom o zaštiti prirode RS-a djelomično su prenesene odredbe ovih Direktiva te je potrebno dodatno usklađivanje zakona i donošenje podzakonskih propisa.¹²⁸ Kao i u FBiH, nisu doneseni podzakonski propisi vezani za utvrđivanje, proglašavanje i upravljanje područjima ekološke mreže te utvrđivanje uvjeta za obavljanje uvoza, izvoza, unosa, iznosa ili transporta i uzgoja divljih vrsta.¹²⁹ Iako u RS-u ne postoji odštetni pravilnik za zaštićene vrste, niti je predviđena obveza njegovog donošenja, Zakonom o zaštiti prirode RS-a propisana je obveza naknade štete do koje je došlo povredom zakona temeljem stručnog vještačenja.¹³⁰ Kao i u FBiH, određeni napredak ostvaren je donošenjem Uredbe o strogo zaštićenim i zaštićenim divljim vrstama 2020. godine. Iako je popis donekle ambiciozniji nego u FBiH, nije napravljen na temelju ocjene stvarnog stanja u BiH te ne štiti veliki broj vrsta koje su zaštićene europskim i međunarodnim propisima.¹³¹

¹²² Kobajica, S., „Kriminološka obilježja ekološkog kriminaliteta u Bosni i Hercegovini“, p. 157.

¹²³ Pilipović, R., et al., „Izvještaj iz sjene: Provjera stvarnog stanja ekoloških zakona u BiH i putevi za napredak“, Centar za životnu sredinu, Banja Luka, 2020, p. 78.

¹²⁴ Pilipović, R., et al., „Izvještaj iz sjene: Provjera stvarnog stanja ekoloških zakona u BiH i putevi za napredak“, p. 77.

¹²⁵ Pilipović, R., et al., „Izvještaj iz sjene: Provjera stvarnog stanja ekoloških zakona u BiH i putevi za napredak“, p. 79.

¹²⁶ Čl. 111.(6). Zakona o zaštiti prirode Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine FBiH br. 66/13.

¹²⁷ Prilog 1. Pravilnika o mjerama zaštite za strogo zaštićene vrste i podvrste i zaštićene vrste i podvrste, Službene novine FBiH br. 21/20.

¹²⁸ Pilipović, R., et al., „Izvještaj iz sjene: Provjera stvarnog stanja ekoloških zakona u BiH i putevi za napredak“, p. 77.

¹²⁹ Pilipović, R., et al., „Izvještaj iz sjene: Provjera stvarnog stanja ekoloških zakona u BiH i putevi za napredak“, p. 77.

¹³⁰ Čl. 86. Zakona o zaštiti prirode Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a br. 20/14.

¹³¹ Prilog 1. Uredbe o strogo zaštićenim i zaštićenim divljim vrstama, Službeni glasnik RS-a br. 65/20.

U oba entiteta nisu doneseni popisi zaštićenih vrsta i staništa koji zadovoljavaju europske i međunarodne zahtjeve (npr. u EU-u zaštićeni školjkaš prstac (*Lithopaga lithophaga*) u BiH nije zaštićen te je redovito u ponudi u restoranima) te se ovi podzakonski propisi i popisi vrsta razlikuju između entiteta (npr. vuk je u FBiH zaštićena vrsta, dok je u RS-u divljač bez propisanog lovostaja).

Potrebno je navesti da se s pojedinim zaštićenim vrstama gospodari temeljem entitetskih propisa o lovstvu te da su pojedine zaštićene vrste definirane kao divljač (lovne vrste) čiji je lov dopušten. Ranija analiza vezana za ptice pokazala je kako su popisi lovnih vrsta u oba entiteta iznimno opširni u odnosu na zemlje EU-a, međusobno neusklađeni te da sadrže veliki broj vrsta koje je prema EU-ovim i međunarodnim propisima potrebno zaštititi.¹³²

Prekršaji propisani entitetskim zakonima o zaštiti prirode nisu međusobno usklađeni te se visina novčane kazne za iste radnje značajno razlikuje između entiteta.

Zakonom o zaštiti prirode FBiH propisan je iznimno veliki broj prekršaja, dok za pojedine prekršaje nije jasno određeno biće zabranjene radnje, što otežava primjenu ovih odredbi u praksi. Također, propisane su iznimno niske novčane kazne radi čega je Vlada FBiH 2021. pokrenula postupak izmjena Zakona o zaštiti prirode FBiH.¹³³ Nacrtom Zakona predlaže se podizanje minimuma i maksimuma kazni za dva do četiri puta u odnosu na postojeće kazne. U obrazloženju ovih izmjena navodi se da se postojeća visina novčanih kazni pokazala kao neučinkovita i da ne odgovara težini posljedica prekršaja, te da se zbog niskih novčanih kazni i mogućnosti da se Zakonom o prekršajima FBiH počinitelj može osloboditi obveze plaćanja polovice iznosa izrečene kazne, gubi prevencijska svrha propisanih prekršaja. U trenutku izrade ovog izvještaja navedene izmjene nisu još usvojene.

U vezi s međunarodnim konvencijama i sporazumima, ostvaren je određeni napredak ratifikacijom Bonske konvencije o zaštiti migratornih vrsta divljih životinja 2017. godine.¹³⁴ BiH još nije postala stranka Sporazuma o zaštiti afričko-euroazijskih migratornih ptica močvarica (AEWA).

U vezi s CITES konvencijom, ranija analiza iz 2021. ustvrdila je kako je nacionalno zakonodavstvo u većoj mjeri sukladno zakonodavstvu EU-a u ovom području te da omogućava djelotvornu provedbu odredbi Konvencije.¹³⁵ U istom izvještaju navodi se da je potrebno donijeti provedbene propise o smještaju, označavanju i dobrobiti zaštićenih životinja. Njihovo donošenje propisano je Odlukom o uvjetima i načinu provedbe CITES-a koja je donesena prije četiri godine.¹³⁶

Europska komisija u izvještaju iz 2021. ističe kako nije ostvaren napredak u uspostavljanju sustava za praćenje biološke raznolikosti u BiH. Ranija analiza iz 2017. navodi da su u BiH uočeni problemi s prikupljanjem i upravljanjem informacijama o stanju prirode te da važeće

¹³² Kotrošan, D., Sarajlić, N., „Ptice i lovstvo u Bosni i Hercegovini“, p. 8-24.

¹³³ Vlada Federacije BiH, Nacrt Zakona o izmjenama i dopuna Zakona o zaštiti prirode FBiH, 2021, https://parlamentfbih.gov.ba/v2/userfiles/file/Materijali%20u%20proceduri_2021/NACRT_ZAK_IZMJ_DOPUNA_MA_ZAKONA_O_ZASTITI_PRIRODE_BOS.pdf (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

¹³⁴ Konvencija o zaštiti migratornih vrsta divljih životinja, Službeni glasnik BiH - Međunarodni ugovori br. 8/17.

¹³⁵ Twinning projekt „EU Support to indirect Taxation Authority (ITA) of BiH“, „Analiza nedostataka i potreba zakonskih i podzakonskih akata BiH u odnosi na zahtjeve učinkovite primjene CITES konvencije“, Activity No: 1.6. 21- 25.06.2021.

¹³⁶ Čl. 56. Odluke o uvjetima i načinu provedbe Konvencije o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka (CITES) u Bosni i Hercegovini, Službeni glasnik BiH br. 31/18.

zakonodavstvo ne određuje dovoljno detaljno način uspostavljanja i funkcioniranja takvog sustava.¹³⁷ Na državnoj razini ne postoji centralizirana baza podataka o okolišu.¹³⁸

Kada se radi o informacijskim sustavima, u oba entiteta ne postoji obveza vođenja evidencija o ovom tipu kažnjivih djela na štetu prirode.

Nadležnosti i ovlasti čuvara prirode i inspekcija u konstitutivnim jedinicama nisu dovoljno detaljno uređene te ih je moguće nadopuniti.

¹³⁷ Mesaroš, G., „Procjena početnog stanja u područja upravljanja informacijama o biodiverzitetu i izvještavanju u Bosni i Hercegovini”, p. 10.

¹³⁸ Ekonomska komisija Ujedinjenih naroda za Europu, „Pregled stanja okoliša, Bosna i Hercegovina, Drugi pregled“, Ujedinjeni narodi, 2011., p. 40.

V.2. Analiza nadležnih tijela

Tablica 3. Popis nadležnih tijela s prikazom nadležnosti

Ovlašteno tijelo	Opseg kažnjivih djela za koja je tijelo ovlašteno / za koja ima stvarnu nadležnost	Vrsta ovlasti (npr. izdavanje dozvola, inspekcijski nadzor, istraga, oduzimanje uzoraka, uhićenje prekršitelja, izricanje administrativnih kazni, iznošenje predmeta na sud, praćenje zločina protiv prirode)	Ljudski resursi posvećeni suzbijanju zločina protiv prirode (broj jedinica i osoba), ako su dostupni
Administrativna tijela			
BIH			
Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH	NA	Izdavanje dozvola. Izdaje uvozne dozvole, obavijesti o uvozu, izvozne dozvole ili potvrde o ponovnom izvozu u vezi provedbe CITES-a.	NA
FBiH			
Federalno ministarstvo okoliša i turizma	NA	Izdavanje dozvola; monitoring stanja prirode. Nadležno je za kontrolu prekograničnog prometa zaštićenim divljim vrstama/podvrstama u FBiH; donosi rješenja o unosu, iznosu, izvozu ili uvozu i unosu s mora te daje suglasnost za ponovni izvoz divljih vrsta/podvrsta, njihovih dijelova i derivata; vodi evidenciju o načinu i količini korištenja zaštićenih divljih vrsta/podvrsta radi utvrđivanja i praćenja stanja populacija.	NA
Upravljači zaštićenih područja, javna poduzeća i ustanove čiji	NA	Neposredni nadzor. Nadzor zaštićenog područja, nadzor provedbe uvjeta i mjera zaštite prirode na području kojim upravljaju.	NA

je osnivač Vlada FBiH ili vlade kantona, ovisno o kategoriji zaštite zaštićenog područja			
RS			
Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju	NA	Izdavanje dozvola. Nadležno je za kontrolu prekograničnog prometa zaštićenim divljim vrstama/podvrstama u RS-u, izdaje rješenja za obavljanje uvoza, izvoza, unosa, iznosa ili tranzita i uzgoja ugroženih i zaštićenih biljnih i životinjskih divljih vrsta, njihovih dijelova i derivata (uz prethodno pribavljenu suglasnost ministarstva nadležnog za poslove poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede).	NA
Republički zavod za zaštitu kulturno-povijesnog i prirodnog nasljeđa, Ministarstvo prosvjete i kulture	NA	Monitoring stanja prirode. Obavlja stručne poslove zaštite prirode i prirodnih dobara, prikuplja i obrađuje podatke o prirodi i prirodnim vrijednostima, prati stanje i ocjenjuje očuvanost prirode, divljih vrsta i njihovih staništa.	NA
Upravljači zaštićenih područja, javna poduzeća i ustanove čiji je osnivač Vlada RS-a ili skupština jedinice lokalne samouprave, ovisno o kategoriji zaštite	NA	Neposredni nadzor. Nadzor nad zaštićenim područjem, nadzor provedbe uvjeta i mjera zaštite prirode na području kojim upravljaju.	NA
Policijske uprave, čuvari prirode, inspeksijski nadzori, ostale službe			
BiH			
Granična policija BiH (GPBiH), Ministarstvo sigurnosti BiH	Kaznena djela (KZ BiH, KZ FBiH, KZ RS-a)	Istraga, podnošenje kaznenih prijava, oduzimanje predmeta počinjenja i primjeraka vrsta. Obavljanje policijskih poslova u vezi s nadzorom i kontrolom prelaska granice BiH.	NA

<p>Uprava za indirektno oporezivanje BiH (UINO)</p>	<p>Prekršaji iz entitetskih zakona o zaštiti prirode vezani za nezakonitu trgovinu, uvoz i izvoz divljih vrsta</p>	<p>Izdavanje dozvola, inspekcija, izdavanje prekršajnih naloga, odnosno podnošenje zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka, oduzimanje predmeta počinjenja i primjeraka vrsta. Nadzorni organ za kontrolu i nadzor prekograničnog prometa divljih vrsta. Službenici Uprave za indirektno oporezivanje BiH provjeravaju uvoz/izvoz, ponovni uvoz i izvoz i tranzit vrsta iz priloga I-IX Odluke o uvjetima i načinu provedbe CITES-a u BiH te živih primjeraka alohtonih vrsta.</p>	<p>NA</p>
<p>Granični veterinarski inspektori, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH</p>	<p>Prekršaji iz entitetskih zakona o zaštiti prirode vezani za nezakonitu trgovinu, uvoz i izvoz divljih vrsta</p>	<p>Izdavanje dozvola, inspekcija, izdavanje prekršajnih naloga, odnosno podnošenje zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka. Obavljanje veterinarsko-zdravstvenih kontrola u međunarodnom prometu; registriranje i odobravanje uvoza roba iz susjednih i drugih država; kontrola uvoza, izvoza i provoza uključujući pregled dokumenata; provjera identiteta i fizički pregled, izdavanje isprava koje prate pošiljku i veterinarsko-zdravstvenih certifikata, izricanje mandatnih kazni; prijava kažnjivih radnji, odnosno pokretanje prekršajnih postupaka.</p>	<p>NA</p>
<p>Fitosanitarna inspekcija, pri Republičkoj upravi za inspekcijske poslove RS-a, pri Federalnoj Upravi za inspekcijske poslove FBiH, pri Inspektoratu Ureda gradonačelnika Brčko distrikta BiH</p>	<p>Prekršaji iz entitetskih zakona o zaštiti prirode vezani za nezakonitu trgovinu, uvoz i izvoz divljih vrsta</p>	<p>Izdavanje dozvola, inspekcija, izdavanje prekršajnih naloga, odnosno podnošenje zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka. Nadzorni organ za kontrolu pošiljki bilja, biljnih proizvoda i reguliranih objekata pri uvozu, izvozu i transportu; izdavanje potvrda o ispravnosti robe biljnog karaktera.</p>	<p>NA</p>
<p>FBiH</p>			

Glavni nadzornik i nadzornici javnog poduzeća ili ustanove koja upravlja zaštićenim područjem	Prekršaji iz Zakona o zaštiti prirode FBiH	Neposredni nadzor u zaštićenom području.	NA
Federalna uprava za inspeksijske poslove	Prekršaji iz Zakona o zaštiti prirode FBiH i Zakona o lovstvu FBiH	Inspekcija, izdavanje prekršajnih naloga, odnosno podnošenje zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka, oduzimanje predmeta počinjenja i primjeraka vrsta. Nadzor nad zaštićenim područjima kategorije strogog rezervata prirode, područja divljine i nacionalnog parka.	NA
Kantonalne inspekcije zaštite prirode	Prekršaji iz Zakona o zaštiti prirode FBiH te kantonalnih zakona o zaštiti prirode	Inspekcija, izdavanje prekršajnih naloga, odnosno podnošenje zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka, oduzimanje predmeta počinjenja i primjeraka vrsta. Nadzor nad zaštićenim područjima kategorije parka prirode, spomenika prirode i prirodnih obilježja, područja upravljanja staništima/vrstama, zaštićenog pejzaža, zaštićenog područja s održivim korištenjem.	NA
Policijski službenici, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova	Kaznena djela (KZ FBiH)	Istraga, podnošenje kaznenih prijavi, izdavanje prekršajnih naloga, odnosno podnošenje zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka, oduzimanje predmeta počinjenja i primjeraka vrsta.	NA
RS			
Čuvarska služba u zaštićenim područjima	Prekršaji iz Zakona o zaštiti prirode RS-a	Neposredni nadzor u zaštićenom području.	NA
Inspektori Republičke uprave za inspeksijske poslove i jedinica lokalne samouprave	Prekršaji iz Zakona o zaštiti prirode RS-a, Zakona o lovstvu RS-a i	Inspekcija, izdavanje prekršajnih naloga, odnosno podnošenje zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka, oduzimanje predmeta počinjenja i primjeraka vrsta. Inspeksijski nadzor nad provedbom Zakona o zaštiti prirode RS-a.	NA

	Uredbe o strogo zaštićenim i zaštićenim divljim vrstama		
Policijski službenici, Ministarstvo unutrašnjih poslova RS-a	Kaznena djela (KZ RS-a)	Istraga, podnošenje kaznenih prijava, izdavanje prekršajnih naloga, odnosno podnošenje zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka, oduzimanje predmeta počinjenja i primjeraka vrsta.	NA

Nacionalni pravosudni sustav i postupci za zločine protiv prirode

U BiH ne postoji posebna struktura kaznenog i prekršajnog postupka vezanog za zločine protiv prirode u odnosu na standardne postupke. Nije došlo do specijalizacije tužitelja, sudaca i sudova za ovaj tip kažnjivih radnji.¹³⁹ Povremeno se organiziraju jednodnevni tečajevi o osnovama prava okoliša za tužitelje i suce.

Opis tijeka prekršajnog i kaznenog postupka u FBiH preuzet je iz rada „Analiza sudskih odluka iz područja zaštite okoliša u BiH u 2012. godini.”¹⁴⁰

Kazneni postupak

Nadležni sudovi u FBiH u prvom stupnju mogu biti i općinski i kantonalni sudovi, dok u drugom stupnju po žalbama na presude općinskih sudova odlučuju kantonalni sudovi, a po žalbama na prvostupanjske presude kantonalnih sudova odlučuje Vrhovni sud FBiH.

U RS-u osnovni su i okružni sudovi nadležni za postupanja u prvom stupnju, dok su okružni sudovi nadležni za rješavanje po žalbama protiv presuda osnovnih sudova. Vrhovni sud RS-a nadležan je za postupanje po žalbama protiv presuda okružnih sudova.

Svaki građanin ima pravo i obavezu prijaviti izvršenje kaznenog djela nadležnim tijelima ukoliko ima saznanja o njemu, pri čemu u zakonom preciziranim slučajevima neprijavlivanje kaznenog djela predstavlja kazneno djelo. Nadležna tijela dužna su postupati po podnesenim kaznenim prijavama, a ukoliko tužitelj smatra da ne postoji dovoljno osnova za donošenje naredbe o pokretanju istrage, o tome obavještava podnositelja kaznene prijave, uz navođenje razloga za takvu odluku, s poukom o pravu podnošenja pritužbe nadležnom uredu tužiteljstva.

Nakon saznanja o počinjenom kaznenom djelu ili dostavljanja izvještaja o počinjenom kaznenom djelu, odnosno nakon provođenja predistražnih radnji, nadležni tužitelj donosi naredbu o provođenju istrage ukoliko postoje osnove sumnje da je počinjeno kazneno djelo.

Nakon što nadležni tužitelj prikupi dovoljno dokaza o postojanju osnovane sumnje da je osumnjičeni počinio kazneno djelo koje mu se stavlja na teret, on podiže optužnicu koja se prosljeđuje na potvrđivanje nadležnom sudu. Po potvrđivanju optužnice, kazneni postupak odvija se pred nadležnim prvostupanjskim sudom. Ovisno o tome priznaje li optuženi kazneno djelo ili ne, provodi se i dokazni postupak. Po okončanom dokaznom postupku prvostupanjski sud donosi presudu koja može biti osuđujuća ili oslobađajuća. Na prvostupanjsku presudu može se izjaviti pravni lijek odnosno žalba, po kojoj odlučuje nadležni drugostupanjski sud. Presuda drugostupanjskog suda je pravomoćna, a osuđena osoba ima pravo podnošenja izvanrednih pravnih lijekova u određenim situacijama kao i izjavljivanja žalbe Ustavnom sudu BiH.

¹³⁹ Numić, S., „Treći nacionalni izvještaj o implementaciji Aarhuške konvencije u Bosni i Hercegovini (nacrt)“, 2018.

¹⁴⁰ Delaić, M., Pilipović, R., i Petrović, D., „Analiza sudskih odluka iz područja zaštite okoliša u Bosni i Hercegovini u 2012. godini“, OSCE, ENVSEC, Auswärtiges Amt, 2012.

Prekršajni postupak

Prekršajni je postupak moguće započeti tako da ovlašteno tijelo izda prekršajni nalog ili podnošenjem zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka nadležnom prvostupanjskom sudu.

Prekršajni nalog izdaje ovlašteno tijelo nakon što utvrdi da je počinjen prekršaj naznačen u relevantnom propisu, a pored naznake prekršaja i relevantnih zakonskih odredbi sadrži i određenu prekršajnu sankciju te uputu okrivljeniku da ima pravo podnijeti zahtjev za sudsko odlučivanje o prekršajnom nalogu.

Do sudskog postupka dolazi pokretanjem postupka zahtjevom nadležnog nadzornog tijela ili u slučaju kada je na izdani prekršajni nalog okrivljenik podnio prigovor pa o njegovoj osnovanosti odlučuje sud.

Prekršajni postupak vodi se u prvom stupnju pred mjesno nadležnim općinskim sudovima u FBiH i osnovnim sudovima u RS-u te mjesno nadležnim kantonalnim sudovima u FBiH, odnosno okružnim sudovima u RS-u, kao drugostupanjskim sudovima. U prvostupanjskom postupku održava se usmena rasprava koja završava donošenjem sudskog rješenja.

Ostali dionici

U BiH nije došlo do specijalizacije nevladinih organizacija za zločine protiv prirode.

WWF Adria i Udruga Dinarica bave se osvještavanjem javnosti, edukacijom institucija i zagovaranjem promjena te podrškom u donošenju politika vezanih za zaštitu prirode u BiH. WWF Adria nevladina je organizacija, službeno registrirana u Hrvatskoj, koja djeluje u regiji od Slovenije do Albanije na jačanju dijaloga i komunikacije među relevantnim sektorima na području zaštite voda, zaštićenih područja, mora, ribarstva i šumarstva. Nvladina je organizacija Udruga Dinarica 2021. godine službeno postala dijelom WWF-ove mreže. Pomaže u rješavanju ekoloških problema u Bosni i Hercegovini promicanjem suradnje među nevladinim organizacijama, vladama, poslovnim subjektima i ostalim dionicima zaštite okoliša te podržavanjem slobodne razmjene informacija i sudjelovanja javnosti u donošenju odluka o zaštiti okoliša.

Ornitološko društvo „Naše ptice“ iz Sarajeva nevladina je organizacija koja djeluje u području ornitologije, ekologije, prstenovanja i zaštite ptica i njihovih staništa. Jedna od tema na kojoj rade jest osvještavanje javnosti i donositelja odluka o kažnjivim djelima protiv zaštićenih ptica.

Centar za životnu sredinu iz Banja Luke nevladina je organizacija koja je fokusirana na pitanja životne sredine te radi na zaštiti prirode. Udruga je jedan od inicijatora osnivanja Interventnog tima za velike zvijeri u RS-u.

Suradnja

U RS-u Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS-a osnovalo je Interventni tim za velike zvijeri.

U FBiH je početkom 2022. Federalno ministarstvo okoliša i turizma osnovalo Stručni savjet za velike zvijeri te Interventni tim za velike zvijeri uz podršku WWF Adrije i projekta „LIFE EuroLargeCarnivores“.

U sklopu projekta „BalkanDetox LIFE“, koji se provodi do 2025., institucije BiH obvezale su se izraditi akcijske planove protiv trovanja divljih životinja, standardizirane operativne

protokole za očevid, patologiju i toksikologiju stradavanja divljih životinja te je osnovana Nacionalna radna skupina za borbu protiv trovanja. Članovi su radne skupine Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Federalna uprava za inspekcijske poslove, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS-a, Federalno ministarstvo okoliša i turizma, Republički zavod za zaštitu kulturno-povijesnog i prirodnog nasljeđa RS-a, Veterinarski fakultet Sveučilišta u Sarajevu i Ornitološko društvo „Naše ptice“.¹⁴¹

Nedostaci na organizacijskoj razini

Dosadašnje analize stanja za BiH ističu nedostatne ljudske, organizacijske, tehničke i financijske kapacitete na svim razinama vlasti u sektoru zaštite prirode i u pravosudnim strukturama (npr. nedovoljan broj stručnjaka, obujam posla u odnosu na broj zaposlenika, nepopunjena radna mjesta), nedostatak suradnje između institucija (npr. razmjena podataka i informacija, međusobna koordinacija i konzultacije) te nepripremljenost institucija da se nose s međunarodnim obvezama i sporazumima (npr. nisu imenovani *focal point* službenici te se ne provodi praćenje stanja prirode).¹⁴²

Zadnji izvještaj Europske komisije iz 2021. ističe da je potrebno značajno ojačati kapacitete i u zaštiti prirode i u pravosuđu.¹⁴³ Jedan od zahtjeva Europske komisije jest da se u institucijama BiH dosljedno primjenjuju prakse imenovanja zasnovane na stručnosti i kvalificiranosti, pri čemu etnički kriteriji neće biti predominantni, te da se osigura primjena kriterija kvalitete u ocjeni rada. Još uvijek treba ispuniti zakašnjeli zahtjev da se formalizira postupak za imenovanje nacionalnih osoba za kontakt za Bosnu i Hercegovinu u vezi s provođenjem konvencija o zaštiti okoliša koje je BiH potpisala te da se utvrde njihove funkcije.

Kada je riječ o CITES-u, Europska komisija ističe da BiH treba odrediti institucije, osigurati potrebne ljudske i financijske kapacitete i uspostaviti strukture kako bi se u potpunosti proveli zahtjevi ove Konvencije. U samoevaluaciji provedbe CITES-a u BiH navodi se nedostatak stručnih, tehničkih, financijskih i administrativnih kapaciteta za provedbu Konvencije u svim nadležnim tijelima, nepostojanje formalne suradnje među različitim uključenim institucijama u BiH te potreba za edukacijom državnih službenika o primjeni Konvencije.¹⁴⁴

Ranije analize navode nedovoljne ljudske kapacitete inspekcija za različita pitanja zaštite okoliša i prirode te se ističe potreba obuke i treninga za državne službenike na svim razinama.¹⁴⁵ Identificirane su i neke od konkretnih potreba vezanih za edukacije i treninge: zaštićena područja, ekološka mreža Natura 2000, kaznena djela protiv okoliša i pitanja etike i transparentnosti u inspekcijama i pravosuđu (antikorupcijske mjere).¹⁴⁶

¹⁴¹ Balkan Detox LIFE, Stakeholders [website], <https://balkandetoxlife.eu/project/about-us/stakeholders/>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

¹⁴² Kobajica, S., „Kriminološka obilježja ekološkog kriminaliteta u Bosni i Hercegovini“, p. 147.; Pilipović, R., et al., „Izvještaj iz sjene: Provjera stvarnog stanja ekoloških zakona u BiH i putevi za napredak“, p. 84.

¹⁴³ Europska komisija, Izvještaj o Bosni i Hercegovini za 2021., p. 16., 100.

¹⁴⁴ CITES, CITES Implementation Report BiH 2015-2020 [website], <https://cites.org/sites/default/files/documents/15-20BosniaandHerzegovina.pdf>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

¹⁴⁵ Pilipović, R., et al., „Izvještaj iz sjene: Provjera stvarnog stanja ekoloških zakona u BiH i putevi za napredak“, p. 85.

¹⁴⁶ Themis Network Secretariat, „Training Needs Assessment“, 2015.

U Federaciji BiH ne postoji tijelo za stručne poslove zaštite prirode te navedene poslove obavlja Federalno ministarstvo okoliša i turizma koje nema dovoljan broj službenika i potrebne stručne i tehničke kapacitete za obavljanje navedenih poslova.¹⁴⁷

Savjetodavna vijeća za okoliš/životnu sredinu koja su ranije postojala u oba entiteta ukinuta su ili ne funkcioniraju.

U jednom od intervjua vođenih za potrebe LIFE SWiPE projekta istaknuto je kako je u Federaciji BiH zaposleno samo pet inspektora za zaštitu prirode. U Federalnoj upravi za inspeksijske poslove zaposlena su dva inspektora za zaštitu prirode, dok dio kantona nema zaposlene inspektore za zaštitu prirode, iako je sistematizacijom radnih mjesta predviđeno to radno mjesto. Navedeno je i kako kantonalni inspektori, za razliku od federalnih, nemaju osiguranu pravnu podršku u podnošenju optužnih prijedloga. Intervjuirane osobe iznijele su slične tvrdnje za stanje i kapacitete inspekcija u RS-u.

U intervjuima je navedeno da u BiH nije moguće napraviti analizu u slučaju sumnje na trovanje životinja jer ne postoje referentni laboratoriji za toksikološke analize. U vezi s prikupljanjem dokaza dodatan problem u RS-u predstavlja čekanje na izdavanje sudskog naloga kako bi se moglo prikupiti dokaze s terena (najmanje 3-4 tjedna).

Više intervjuiranih državnih službenika u oba entiteta navelo je da tijela koja rade na suzbijanju kažnjivih radnji protiv prirode ne vode sustavnu evidenciju o svom radu (stanje sudskih predmeta nije ažurirano, ne vodi se evidencija o CITES predmetima) te su zabilježene poteškoće s praćenjem otvorenih prekršajnih i kaznenih predmeta. Više intervjuiranih osoba istaknulo je da nije formalizirana suradnja i dijeljenje informacija između različitih institucija koje bi zajedno trebale raditi na suzbijanju ovog tipa kažnjivih radnji.

U Federaciji BiH ne postoji službeno prihvatilište za velike životinje koje se oduzmu počiniteljima kažnjivih djela, već se koriste prihvatilišta u privatnom vlasništvu, koja su „ozakonjena“ prilikom nadzora.

¹⁴⁷ Mesaroš, G., „Procjena početnog stanja u području upravljanja informacijama o biodiverzitetu i izvještavanju u Bosni i Hercegovini“, p. 10.

VI. Analiza kažnjivih djela zločina protiv prirode

VI.1. Statistička analiza

Opseg i vrste analiziranih kažnjivih djela zločina protiv prirode

Naredna analiza je u većem dijelu izrađena temeljem javno dostupnih statističkih podataka o kaznenim djelima u razdoblju od 2015. do 2020. godine, na način kako su predstavljene u službenim evidencijama Visokog sudskog i tužiteljskog vijeća BiH i bez uvida u konkretne predmete. O prekršajnim predmetima nisu dostupne slične evidencije pa oni nisu predmet analize.

U nastavku su predstavljene javno dostupni podaci VSTV-a BiH vezani za kaznena djela koja se odnose na zaštitu prirode u Republici Srpskoj i Federaciji Bosne i Hercegovine.

Republika Srpska:

- „Uništenje ili oštećenje zaštićenih prirodnih vrijednosti ili dobara“ (članak 375. KZ-a RS-a),
- „Uništenje staništa“ (članak 376. KZ-a RS-a),
- „Protuzakonito iznošenje i unošenje strogo zaštićenih biljaka ili životinja ili genetski modificiranih organizama“ (članak 379. KZ-a RS-a),
- „Mučenje i ubijanje životinja“ (članak 390. KZ-a RS-a),
- „Nezakonit lov“ (članak 392. KZ-a RS-a),
- „Nezakonit ribolov“ (članak 393. KZ-a RS-a).

Federacija Bosne i Hercegovine:

- „Mučenje i ubijanje životinja“ (članak 318. stavak 2. KZ-a FBiH),
- „Protuzakoniti lov“ (članak 319. KZ-a FBiH),
- „Protuzakoniti ribolov“ (članak 320. KZ-a FBiH).

Prema službenim evidencijama VSTV-a BiH u razdoblju od 2015. do 2020. godine od promatranih kaznenih djela najveći broj predmeta odnosio se na kazneno djelo nezakonitog lova i kazneno djelo mučenja životinja. Ipak, ove brojke treba uzeti s rezervom jer se samo zanemariv broj ovih predmeta odnosi na zabranjene radnje protiv strogo zaštićenih i zaštićenih vrsta, dok se većina slučajeva nezakonitog lova odnosi na visoku divljač (jelene, srne), odnosno mučenja životinja na pse i domaće životinje.

Kada promatramo sva kaznena djela protiv okoliša, daleko najčešće evidentirano kazneno djelo u oba entiteta je šumska krađa.

Kaznena djela „uništenje ili oštećenje zaštićenih prirodnih vrijednosti ili dobara“, „uništenje staništa“ i „protuzakonito iznošenje i unošenje strogo zaštićenih biljaka ili životinja...“ u promatranom razdoblju nisu zabilježena. Ova tri kaznena djela propisana su KZ-om RS-a, dok u FBiH ove zabranjene radnje nisu kaznena djela. Naime, od kaznenih djela koja su

predmet ovog izvještaja, KZ FBiH propisuje jedino kaznena djela mučenja životinja, nezakoniti lov i nezakoniti ribolov.

U sklopu LIFE SWiPE projekta, nadležne institucije FBiH i RS-a prikupile su podatke (prikazane u nastavku) vezane za osam predmeta koji su se odnosili na zaštićene vrste u FBiH i RS-u (6 kaznenih i 2 prekršajna predmeta). Zbog malog broja dostavljenih kaznenih i prekršajnih predmeta nije bilo moguće analizirati kaznenu politiku u BiH isključivo temeljem dostavljenih presuda.

Dostavljeni kazneni predmeti:

- Usmrćivanje zaštićene vrste medvjed (*Ursus arctos*) – nepoznati počinitelj ustrijelio medvjeda. Postupak se vodio zbog počinjenja kaznenog djela nezakonitog lova iz članka 392. stavka 5. KZ-a RS-a. Donesena je naredba o obustavi istrage.
- Usmrćivanje zaštićene vrste jastreb (*Buteo rufinus*) – 2019. godine nepoznati počinitelj ustrijelio pticu. Postupak se vodio zbog počinjenja kaznenog djela „uništenje ili oštećenje zaštićenih prirodnih vrijednosti ili dobara“ iz članka 375. stavka 2. KZ-a RS-a. Donesena je naredba o obustavi istrage.
- Usmrćivanje zaštićene vrste medvjed (*Ursus arctos*) – 2019. godine nepoznati počinitelj postavio klopku u koju se ulovio medvjed. Postupak se vodio radi počinjenja kaznenog djela „nezakonit lov“ iz članka 392. stavka 3. KZ-a RS-a. Predmet je u tijeku.
- Usmrćivanje zaštićene vrste medvjed (*Ursus arctos*) – 2016. godine ustrijeljen medvjed. Postupak se vodio radi počinjenja kaznenog djela iz članka 319. stavka 1. KZ-a FBiH. Postupak je obustavljen jer je nastupila relativna zastara kaznenog progona 2019. godine.
- Nezakonito hvatanje i prodaja zaštićene vrste mladunčeta medvjeda (*Ursus arctos*) – 2015. godine poznati počinitelji ulovili mladunče medvjeda koje su dalje prodali. Postupak se vodio radi počinjenja kaznenog djela „protuzakoniti lov“ iz članka 319. stavka 1. KZ-a FBiH. Donesena je presuda. Tri počinitelja osuđena su na uvjetne kazne zatvora u trajanju od šest, tri i tri mjeseca, s rokom kušnje od godinu dana i oduzimanje imovinske koristi ostvarene počinjenjem kaznenog djela.
- Usmrćivanje zaštićene vrste risa (*Lynx lynx*) – 2014. godine ustrijeljen ris. Postupak se vodio radi počinjenja kaznenog djela „protuzakoniti lov“ iz članka 319. stavka 1. KZ-a FBiH. Donesena presuda. Dva počinitelja osuđena na uvjetne kazne zatvora u trajanju od šest mjeseci s rokom kušnje od godinu dana.

Kao loša praksa u spomenutim kaznenim predmetima ističe se činjenica da je u tri od šest dostavljenih kaznenih predmeta počinitelj nepoznat.

Nadalje, jedan kazneni predmet obustavljen je zbog brzog nastupanja relativne zastare kaznenog progona. Budući da je za kazneno djelo zapriječena kazna zatvora do jedne godine, prema kaznenom zakonu do zastare kaznenog progona dolazi tri godine od počinjenja kaznenog djela.

U slučaju nezakonitog hvatanja i prodaje medvjeda počinitelji su osuđeni za kazneno djelo „protuzakoniti lov“ jer KZ-om FBiH nije predviđeno kazneno djelo nezakonite trgovine zaštićenim vrstama. Pritom je prvi počinitelj uhvatio medvjeda i prodao ga drugom počinitelju koji je dalje prodao medvjeda trećem počinitelju.

Dostavljeni prekršajni predmeti:

- Nezakoniti uvoz zaštićene vrste jaguar (*Panthera onca*) – jaguar je unesen u carinsko područje BiH uz izbjegavanje mjera carinskog nadzora i bez posjedovanja potrebnih dozvola, životinja je držana u privatnom zoološkom vrtu radi pokazivanja javnosti. Postupak se vodio radi kršenja članka 3. stavka 1. i članka 17. Zakona o carinskim prekršajima BiH. Tri počinitelja kažnjena su uvjetnim novčanim kaznama u iznosu od 5000 KM (2500 EUR), za pravnu osobu, te 1000 KM (500 EUR) i 2000 KM (1000 EUR) za fizičke osobe, uz rok kušnje od godinu dana te je oduzeta živa jedinka jaguara.

Ovaj slučaj ističe se kao dobar primjer međunarodne suradnje nadležnih tijela Republike Srbije i BiH pri otkrivanju slučaja nezakonitog držanja jaguara u privatnom zoološkom vrtu.

Istovremeno, kao loša praksa ističe se činjenica što je u ovom slučaju počinitelj osuđen zbog kršenja carinskih propisa, a ne za počinjenje kaznenog djela.

- Usmrćenje zaštićene vrste medvjeda (*Ursus arctos*) – lovačko je društvo bez prethodnog odobrenja nadležnog ministarstva za poslove lovstva odobrilo lov na medvjeda. Postupak se vodio radi kršenja članka 17. Zakona o lovstvu FBiH. Lovačko društvo kažnjeno je uvjetnom novčanom kaznom u iznosu od 10 000 KM (5000 EUR), uz rok kušnje od godinu dana.

Od šest kaznenih predmeta, u tri slučaja došlo je do obustave postupka zbog sljedećih razloga: djelo učinjeno kao nužna obrana, nedostatak dokaza, relativna zastara kaznenog progona. U dva je predmeta donesena presuda, dok je jedan predmet još otvoren. U oba dostavljena prekršajna predmeta donesena je presuda.

U dostavljenim predmetima, u slučajevima u kojima je došlo do presude, počinitelji su osuđeni uvjetnim kaznama.

U slučaju nezakonitog hvatanja i prodaje medvjeda tri počinitelja osuđena su na kaznu zatvora u trajanju od tri do šest mjeseci, s vremenom kušnje od godinu dana za kazneno djelo „protuzakoniti lov“ iz članka 319. KZ-a FBiH. U predmetu nezakonitog ubijanja risa dva počinitelja kažnjena su svaki s po šest mjeseci kazne zatvora s vremenom kušnje od godinu dana.

U prekršajnim predmetima izrečene su uvjetne novčane kazne. Za slučaj nezakonitog posjedovanja jaguara izrečene su uvjetne novčane kazne za tri počinitelja u iznosu od 5000 KM (2500 EUR) za pravnu osobu te po 1000 KM (500 EUR) i 2000 KM (1000 EUR) za fizičke osobe, sve s rokom kušnje od godinu dana. Za slučaj davanja nedozvoljenog odstrela medvjeda izrečena je uvjetna novčana kazna pravnoj osobi lovačkom društvu u iznosu od 10 000 KM (5000 EUR), s rokom kušnje od godinu dana.

Rezultati progona kažnjivih djela zločina protiv prirode

Ekološki kriminalitet u ukupno registriranom kriminalitetu BiH zauzima značajno mjesto.¹⁴⁸ U razdoblju od 2011. do 2017. godine kaznena su djela protiv okoliša bila treća

¹⁴⁸ Kobajica, S., „Kriminološka obilježja ekološkog kriminaliteta u Bosni i Hercegovini“, p. 167.

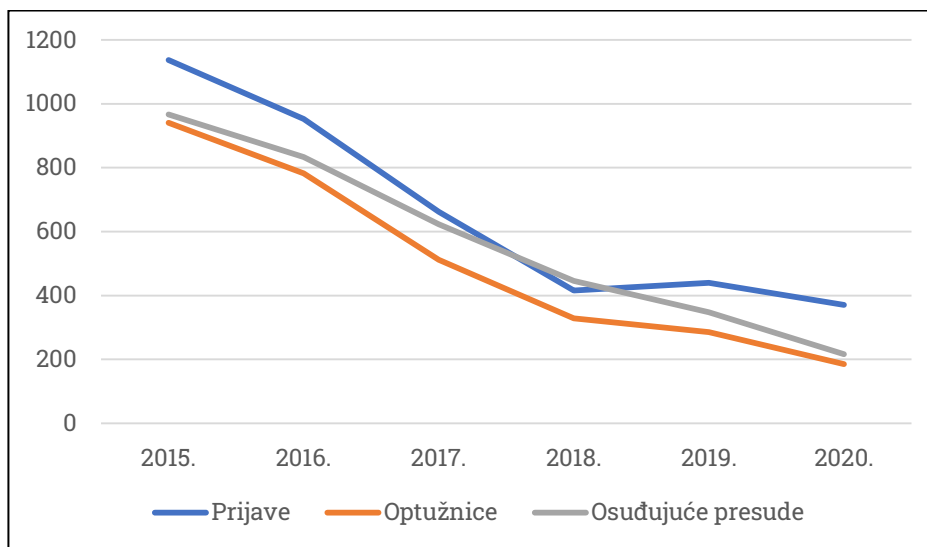

najčešće prijavljena kaznena djela, odnosno četvrta kada se radi o optužnicama i presudama u BiH.¹⁴⁹

Tablica 4. Broj prijavljenih, optuženih i osuđenih za kaznena djela protiv okoliša u Federaciji BiH (2015. – 2020.)

(Izvor: VSTV BiH)

Godina	Prijave	Optužnice	Osuđujuće presude
2015.	1137	940	967
2016.	953	782	833
2017.	662	512	623
2018.	416	328	446
2019.	440	285	347
2020.	370	185	216
Ukupno	3978	3032	3432

Slika 1. Trend broja prijavljenih, optuženih i osuđenih za kaznena djela protiv okoliša u Federaciji BiH (2015. – 2020.)

(Izvor: VSTV BiH)

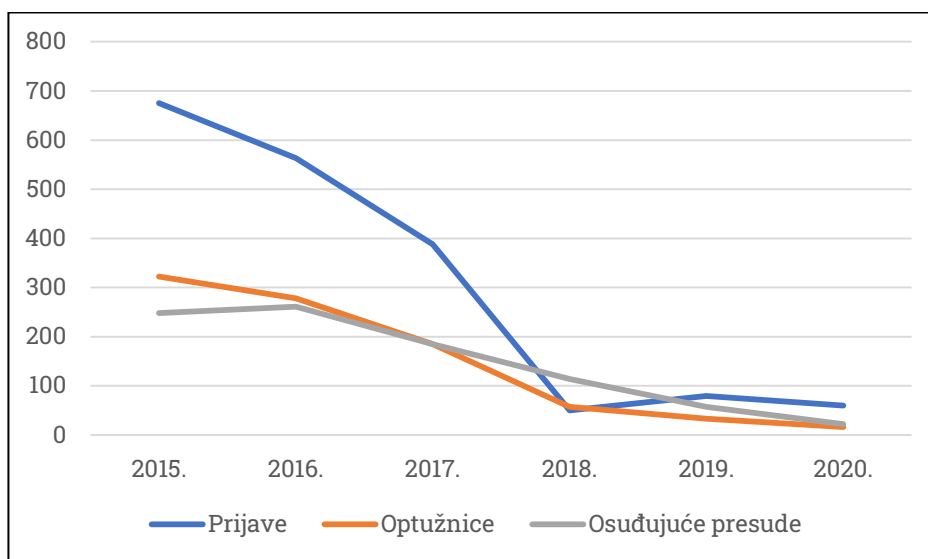
U promatranom razdoblju od 2015. do 2020. godine zabilježen je pad broja prijava kaznenih djela protiv okoliša u Federaciji BiH (Slika 1). U 2015. zabilježeno je 1137 prijava, dok je 2020. zabilježeno 370 prijava za sva kaznena djela protiv okoliša. U 2018. i 2019. godini broj prijava iznosi oko 400 prijava godišnje. Na isti način u promatranom razdoblju opada i broj podignutih optužnica i donesenih presuda, s 940 podignutih optužnica i 967 presuda u 2015. te 185 podignutih optužnica i 216 presuda u 2020. Kao i kod broja prijava za sva kaznena djela protiv okoliša, trendovi pada blaži su za razdoblje od 2018. do 2019. godine (Tablica 4; Slika 1).

¹⁴⁹ Kobajica, S., „Kriminološka obilježja ekološkog kriminaliteta u Bosni i Hercegovini“, p. 167.

Tablica 5. Broj prijavljenih, optuženih i osuđenih za kaznena djela protiv okoliša u Republici Srpskoj (2015. – 2020.)

(Izvor: VSTV BiH)

Godina	Prijave	Optužnice	Osuđujuće presude
2015.	675	322	248
2016.	563	278	261
2017.	388	185	185
2018.	50	57	114
2019.	79	33	57
2020.	60	16	22
Ukupno	1815	891	887

Slika 2. Trend broja prijavljenih, optuženih i osuđenih za kaznena djela protiv okoliša u Republici Srpskoj (2015. – 2020.)

(Izvor: VSTV BiH)

U razdoblju od 2015. do 2018. godine zabilježen je snažan pad broj prijave za kaznena djela protiv okoliša u Republici Srpskoj, dok je za razdoblje nakon 2018. vidljiv blagi rast. Broj podignutih optužnica i donesenih presuda opada od 2015., s time da je trend pada blaži u odnosu na trend pada prijave za kaznena djela protiv okoliša (Tablica 5; Slika 2).

Tablica 6. Struktura promatranih kaznenih djela u Federaciji BiH (2015. – 2020.)

(Izvor: VSTV BiH)

Kazneno djelo	Zaprimljeno prijava	Podignute optužnice	Osuđujuće presude
„Mučenje i ubijanje životinja“ (čl. 318. KZ-a FBiH)	110	57	47
„Protuzakoniti lov“ (čl. 319. KZ-a FBiH)	40	18	16
„Protuzakoniti ribolov“ (čl. 320. KZ-a FBiH)	19	12	9
Ukupno	169	87	72
Ostala kaznena djela iz glave XXVI KZ-a FBiH	3809	2945	3360

Tablica 6 prikazuje strukturu pojedinih kaznenih djela protiv okoliša u Federaciji BiH u razdoblju od 2015. do 2020. koja su od interesa za ovaj izvještaj. Od tri promatrana kaznena djela u ukupnom broju prijava dominira kazneno djelo „mučenje i ubijanje životinja“ iz članka 318. KZ-a FBiH, dok su druga dva kaznena djela slabije zastupljena u ukupnom broju prijava. Za sva tri kaznena djela oko polovice prijava rezultira podignutim optužnicama, dok je za većinu podignutih optužnica donesena i osuđujuća presuda. Ova tri kaznena djela u ukupnom broju prijava za sva kaznena djela protiv okoliša u FBiH sudjeluju sa oko 4%, u broju podignutih optužnica s malo manje od 3% te u broju osuđujućih presuda sa 2%. Ove podatke je potrebno uzeti s oprezom jer je pretpostavka da se većina ovih zabilježenih kaznenih djela ipak ne odnosi na radnje protiv strogo zaštićenih i zaštićenih vrsta, iako zakonski opisi ovih kaznenih djela sadrže inkriminaciju na štetu zaštićenih vrsta. Isto vrijedi i za promatrana kaznena djela u Republici Srpskoj koja su prikazana u Tablici 7.

Tablica 7. Struktura promatranih kaznenih djela u Republici Srpskoj (2015. – 2020.)

(Izvor: VSTV BiH)

Kazneno djelo	Zaprimljeno prijava	Podignute optužnice	Osuđujuće presude
„Uništenje ili oštećenje zaštićenih prirodnih vrijednosti“ (čl. 375. KZ-a RS-a)	1	0	0
„Uništenje staništa“ (čl. 376. KZ-a RS-a)	0	0	0
„Protuzakonito iznošenje i unošenje strogo zaštićenih biljaka ili životinja ili genetski modificiranih organizama“ (čl. 379. KZ-a RS-a)	0	0	0
„Mučenje i ubijanje životinja“ (čl. 390. KZ-a RS-a)	63	22	26
„Nezakonit lov“ (čl. 392. KZ-a RS-a)	55	33	35
„Nezakonit ribolov“ (čl. 393. KZ-a RS-a)	16	7	7
Ukupno	135	62	68
Ostala kaznena djela iz glave XXIX KZ-a RS	1680	829	819

Tablica 7 prikazuje strukturu pojedinih kaznenih djela protiv okoliša u Republici Srpskoj u razdoblju od 2015. do 2020. koja su od interesa za ovaj izvještaj. Broj promatranih kaznenih djela u Republici Srpskoj je veći od onoga u Federaciji BiH jer je Republika Srpska transponirala većinu kaznenih djela iz Direktive o zaštiti okoliša putem kaznenog prava. Od promatranih kaznenih djela najveći broj prijava zabilježen je za kaznena djela „mučenje i ubijanje životinja“ iz članka 390. KZ-a RS-a te za kazneno djelo „nezakonit lov“ iz članka 392. KZ-a RS-a. Tri kaznena djela nisu zabilježena u promatranom periodu: „uništenje ili oštećenje zaštićenih prirodnih vrijednosti“ iz članka 375. KZ-a RS-a, „uništenje staništa“ iz članka 376. KZ-a RS-a i „protuzakonito iznošenje i unošenje strogo zaštićenih biljaka ili životinja...“ iz članka 379. KZ-a RS-a. Promatrana kaznena djela u ukupnom broju prijava, optužnica i osuđujućih presuda za sva kaznena djela protiv okoliša u Republici Srpskoj sudjeluju s oko 7%.

U oba entiteta u strukturi zabilježenih kaznenih djela protiv okoliša u promatranom razdoblju od 2015. do 2020. dominira kazneno djelo šumske krađe (članak 316. „šumska krađa“ KZ-a FBiH, odnosno članak 430. KZ-a RS-a iz 2013., sada članak 224. a. KZ-a RS-a jer je ovo djelo u međuvremenu prestalo biti dio kaznenih djela protiv okoliša).

Za potrebe ovog izvještaja spomenuto kazneno djelo nije uključeno u detaljniji pregled te su u vezi istoga preuzeti podaci i zaključci iz ranijeg istraživanja. Naime, prema istraživanju Kobajice (2021.) kazneno djelo šumske krađe u razdoblju od 2007. do 2017. u Federaciji BiH sudjelovalo je s 96% prijava, 98% optuženih osoba i 97% osuđenih osoba¹⁵⁰, dok je u Republici Srpskoj sudjelovalo s 94% prijava te 93% optuženih i osuđenih osoba u razdoblju od 2011. do 2017.¹⁵¹

Sankcije

U slučaju tri promatrana kaznena djela u Federaciji BiH donesena presuda je u više od 86% predmeta bila osuđujuća. Od ukupnog broja presuda u 70% predmeta počinitelji su osuđeni na uvjetnu kaznu, dok nije zabilježena izrečena kazna zatvora za ova tri kaznena djela (Tablica 8).

Tablica 8. Sudske odluke i izrečene kaznenopravne sankcije za promatrana kaznena djela u Federaciji BiH (2015. – 2020.)

(Izvor: VSTV BiH)

Sudska odluka i izrečena sankcija	Broj predmeta	Postotak
Osuđujuća presuda – zatvorska kazna	0	0%
Osuđujuća presuda – novčana kazna	14	17%
Osuđujuća presuda – uvjetna osuda	58	70%
Osuđujuća presuda – kazna oduzimanja imovine	0	0%
Osuđujuća presuda – sudska opomena	0	0%
Oslobađajuća presuda	10	12%
Odbijajuća presuda	1	1%
Ukupno	83	100%

U slučaju šest promatranih kaznenih djela u Republici Srpskoj, donesena presuda je u 80% predmeta bila osuđujuća. Od ukupnog broja presuda u 51 % predmeta počinitelji su osuđeni na uvjetnu kaznu, dok je u 22% slučajeva izrečena novčana kazna te je zabilježena samo jedna izrečena kazna zatvora (Tablica 9).

Tablica 9. Sudske odluke i izrečene kaznenopravne sankcije za promatrana kaznena djela u Republici Srpskoj (2015. – 2020.)

(Izvor: VSTV BiH)

Sudska odluka i izrečena sankcija	Broj predmeta	Postotak
Osuđujuća presuda – zatvorska kazna	1	1%
Osuđujuća presuda – novčana kazna	19	22%
Osuđujuća presuda – uvjetna osuda	43	51%
Osuđujuća presuda – kazna oduzimanja imovine	4	5%
Osuđujuća presuda – sudska opomena	1	1%
Oslobađajuća presuda	10	12%
Odbijajuća presuda	7	8%
Ukupno	85	100%

¹⁵⁰ Kobajica, S., „Kriminološka obilježja ekološkog kriminaliteta u Bosni i Hercegovini“, p. 170.

¹⁵¹ Kobajica, S., „Kriminološka obilježja ekološkog kriminaliteta u Bosni i Hercegovini“, p. 171.-172.

Dostupnost, potpunost i dosljednost podataka

Pretpostavlja se da gore navedena analiza kaznenih i prekršajnih predmeta koju su dostavile nadležne institucije FBiH i RS-a prikazuje slučajan uzorak zbog malog broja dostavljenih predmeta. Te predmete nije moguće usporediti s podacima iz javno dostupnih evidencija VSTV-a BiH temeljem kojih su izrađene statistike kaznenih predmeta. Izvještaj o provedbi CITES-a u BiH za razdoblje od 2015. do 2020. godine nije potpun (na većinu pitanja odgovoreno je s „ne znam“).

U FBiH kazneni su predmeti prikupljeni u suradnji s Centrom za edukaciju sudaca i tužitelja FBiH, koji je zatražio i dostavio predmete iz nadležnosti sudova i tužiteljstava u FBiH, dok su za RS podaci zatraženi direktno od tužiteljstava RS-a.

U FBiH su prekršajni predmeti zatraženi od općinskih sudova i nadležnih inspekcija na entitetskoj i kantonalnoj razini, dok su u RS-u prikupljeni u suradnji s Republičkim zavodom za zaštitu kulturno-povijesnog i prirodnog nasljeđa RS-a te su zatraženi od nadležnih inspekcija RS-a.

Veći broj sudova naveo je da u razdoblju od 2015. do 2021. godine nije imao prekršajne predmete koji se odnose na zaštićene vrste, dok gotovo trećina sudova nije odgovorila na ponovljene zahtjeve u vezi s prekršajnim predmetima. Slični odgovori dobiveni su od Republičke uprave za inspekcijske poslove RS-a, te Federalne uprave za inspekcijske poslove, dok većina kantonalnih inspekcija nije odgovorila na zahtjev.

Identificirano je da nadležni prekršajni sudovi u BiH ne kategoriziraju zasebno predmete koji se odnose na zaštićene vrste, što je zakonom ustanovljeno za druga prekršajna područja (npr. prekršaji iz rada i radnih odnosa ili iz osnova sigurnosti u prometu) te da bi dostava ovih podataka zahtijevala neposredan uvid u spise predmeta što nisu bili u mogućnosti napraviti.

Zahtjev za dostavom predmeta poslan je i VSTV-u BiH koji posjeduje bazu sudskih odluka i vodi javno dostupnu evidenciju o kaznenim predmetima u BiH. Zbog strukture baze, VSTV BiH nije bio u mogućnosti identificirati predmete koji su se odnosili na zaštićene vrste.

Slučajevi neselektivnog ribolova nisu zatraženi.

VI.2. Učinkovitost i problemi u različitim fazama suzbijanja zločina protiv prirode

Otkrivanje

Na temelju malog broja predmeta koji je dostavljen tijekom LIFE SWiPE projekta, dostupnih evidencija tijela i izjava stručnjaka zaposlenih u oba entiteta na poslovima suzbijanja ovog tipa kažnjivih radnji može se pretpostaviti da veliki broj radnji na štetu prirode u BiH ostane nezabilježen.

Pretpostavka je da nedostatni ljudski, stručni i tehnički kapaciteti u BiH otežavaju otkrivanje ovog tipa kažnjivih radnji.

U intervjuima je istaknut nedovoljan broj zaposlenih inspektora za zaštitu prirode i čuvara prirode u oba entiteta. Kao dodatni problemi istaknuto je kako tijela koja bi trebala otkrivati

ove kažnjive radnje nemaju potrebno stručno znanje te da je motivacija institucija za kažnjavanje počinitelja niska.

Specifični komentari u intervjuima odnosili su se na primjenu CITES-a na graničnim prijelazima pri čemu je istaknuto sljedeće: nedovoljan je broj stručnjaka u graničnim službama koji bi mogli utvrditi CITES vrste, nedostaje tehničke opreme koja bi olakšala provjeru vozila, policijski službenici zbog opsega svog posla ponekad nisu motivirani postupati u slučaju ovog tipa kažnjivih radnji jer su počinitelji u pravilu nepoznati, složena i nejasna struktura vlasti u oba entiteta otežava građanima prijave (dvije razine inspekcija).

Institucije oba entiteta ne vode sustavne evidencije o ovom tipu kažnjivih radnji što otežava identifikaciju i proaktivni nadzor nad crnim točkama u BiH.

Istraga

Uz ranije identificirane probleme, intervjuirani stručnjaci naveli su da su određena zakonska rješenja, izostanak međuinstitucionalne suradnje i koordinacije na svim razinama (unutar entiteta, između entiteta i na međunarodnoj razini) te nedostatni financijski i tehnički kapaciteti zapreke za uspješno provođenje istrage u BiH.

Nedostatak financijskih sredstava za rad dovodi do toga da se u pravilu postupa jedino u slučajevima gdje su počinitelji zatečeni prilikom počinjenja kažnjive radnje. Nadzorna tijela u oba entiteta nemaju potrebnu opremu za uzorkovanje.

Istaknuto je da u BiH ne postoje referenti laboratoriji za toksikološke analize te da je otežana dostava lešina životinja u susjedne zemlje. U RS-u je istaknut problem s prikupljanjem dokaza za analizu jer se temeljem zakona traži sudski nalog za što je potrebno najmanje 3-4 tjedna.

Kada je riječ o suradnji i koordinaciji rada, intervjuirani stručnjaci istaknuli su pojedine slučajeve u kojima više institucija tvrdi da nije nadležno za postupanje te nedostatak kontaktnih točaka za suradnju s institucijama susjednih država.

Progon

Uz ranije identificirane probleme, specifični komentari stručnjaka odnosili su se na slabu komunikaciju između inspekcija i tužiteljstva, manjkave i neažurne evidencije o otvorenim predmetima te nedostatak pravne podrške prilikom podnošenja optužnih prijedloga i izdavanja prekršajnih naloga na nižim razinama vlasti.

Inspekcije su ovlaštene izdavati prekršajne naloge ili podnositi optužne prijedloge prekršajnim sudovima. Ne postoji obveza koordinacije inspekcija s tužiteljstvom radi izbora kaznenog ili prekršajnog postupka u ovim slučajevima. Zbog navedenoga, u pojedinim slučajevima, iako su ostvarena obilježja kaznenog djela, protiv počinitelja se postupa u prekršajnom postupku.

Ispitani stručnjaci naveli su da kantonalni inspektori, za razliku od federalnih, nemaju osiguranu pravnu podršku prilikom postupanja i na sudu.

Primjene sankcije

Pojedini intervjuirani stručnjaci istaknuli su da oba entiteta karakterizira blaga kaznena politika sudova, dok su u FBiH istaknute i niske kazne propisane Zakonom o zaštiti prirode FBiH. Do sličnog zaključka u vezi s blagom kaznenom politikom sudova došli su raniji izvještaji o stanju u BiH, a isto se može pretpostaviti i na temelju analize evidencija i pojedinačnih predmeta koji su dostavljeni tijekom LIFE SWiPE projekta.

VII. Zaključci i preporuke

U posljednjih deset godina ostvaren je određeni napredak u sektoru zaštite prirode i radu pravosuđa u BiH. Ovo se prvenstveno odnosi na započeti prijenos međunarodnih i europskih obveza u domaći pravni poredak. Iako mjerljiv, ovaj je prijenos ograničen i napreduje različitim brzinama na razini entiteta.

Veliki problem u državi predstavlja složena struktura vlasti što onda utječe i na zaštitu prirode u BiH. Zbog navedenoga, postupak donošenja pravnih propisa i odluka spor je i neefikasan u citavoj državi. Institucionalni okvir zaštite prirode u BiH fragmentiran je i podijeljen na četiri upravne razine s ponekad nejasnim nadležnostima za pojedina pitanja – državna, entitetska, kantonalna i općina razina vlasti.

Dok se navedeno ne promjeni i prilagodi okolnostima, nije moguće osigurati uredno i uspješno obavljanje poslova zaštite prirode u BiH. Budući da je zaštita prirode u nadležnosti entiteta, na državnoj razini nije donesen krovni zakon o zaštiti prirode niti je ustanovljena institucija koja bi koordinirala zaštitu prirode u BiH. Problem predstavlja i neujednačeno zakonodavstvo između entiteta, a u Federaciji BiH dodatan je problem neusklađenost propisa s kantonalnom razinom vlasti.

U postojećim okolnostima moguće je da uspostavljanje nove institucije na razini države, iznad entiteta, ne bi dovelo do pozitivnih promjena u provedbi poslova zaštite prirode. S obzirom na veličinu države i ljudske kapacitete nije logično da je obavljanje poslova zaštite prirode organizirano na razini konstitutivnih jedinica, a ne na državnoj razini.

Ovim izvještajem potvrđuju se ranije analize stanja u BiH o nedostatnim ljudskim, tehničkim, organizacijskim i finansijskim kapacitetima na svim razinama vlasti u sektoru zaštite prirode. Budući da kažnjiva djela na štetu prirode praktično nisu ni zabilježena u službenim evidencijama, a s obzirom na prirodno bogatstvo BiH, raširen lovni turizam i ograničeni kapaciteti institucija za nadzor može se pretpostaviti da postoji veliki nesrazmjer između broja počinjenih i otkrivenih slučajeva zločina protiv prirode te da je BiH crna točka ovog tipa zločina. Pretpostavka je da je uzrok malog broja otkrivenih i sankcioniranih slučajeva manjak svijesti institucija u BiH i opće javnosti o značaju i posljedicama zločina protiv prirode te nedostatnih kapaciteta u institucijama nadležnima za zaštitu prirode i pravosuđu.

U oba entiteta ne postoje važeći strateški dokumenti i akcijski planovi koji se odnose na zaštitu prirode pa nije realno za očekivati da se u skorije vrijeme izradi nacionalna strategija i akcijski plan za učinkovito suzbijanje zločina protiv prirode.

Postoji ogroman prostor za unaprjeđenje propisa u BiH. Zakonodavstvo FBiH i RS-a nije usklađeno s Direktivom o zaštiti okoliša putem kaznenog prava te Direktivama o pticama i Direktivama o staništima. Niz podzakonskih propisa za provedbu entitetskih zakona o zaštiti prirode nije donesen.

Iako su u oba entiteta doneseni popisi zaštićenih vrsta, oni ne odgovaraju preuzetim europskim i međunarodnim obvezama te na oba popisa nedostaje veći broj strogo zaštićenih i zaštićenih vrsta. U vezi s gore navedenim treba navesti da se s pojedinim zaštićenim vrstama gospodari temeljem entitetskih propisa o lovstvu te da su pojedine zaštićene vrste definirane kao divljač (lovne vrste) čiji je lov dopušten. Dodatan problem

predstavlja što dio divljih vrsta nije zaštićen ni temeljem zakonodavstva o zaštiti prirode ni lovnog zakonodavstva te se tumači da ih je dopušteno loviti ili iskorištavati na drugi način.

Entiteti ne propisuju ista kaznena djela i prekršaje vezane za zaštitu prirode, dok se za slična kažnjiva djela propisuju različite kazne. U pojedinim slučajevima propisane su kazne iznimno niske te ih je potrebno revidirati.

Uz ograničeni uspjeh transpozicije pravila EU-a, problem predstavlja slaba ili nikakva provedba postojećih propisa za zaštitu prirode. U Federaciji BiH ne postoji stručno tijelo za zaštitu prirode već sve poslove obavlja par ljudi u Federalnom ministarstvu okoliša i turizma. Za sve konstitutivne jedinice u BiH karakterističan je mali broj zaposlenih na poslovima zaštite prirode i manjak stručnjaka u državnim tijelima. Civilno društvo i akademska zajednica imaju određene stručne kapacitete koje država ne koristi. Prikupljeni podaci o stanju prirode u BiH ne održavaju stanje na terenu (npr. zato što nije odrađena inventarizacija određenog područja, utvrđivanje brojnosti i rasprostranjenosti pojedinih divljih vrsta). U BiH nije ustanovljena ekološka mreža zaštićenih područja. U čitavoj BiH postoje problemi s prikupljanjem i upravljanjem informacijama o stanju prirode. Na državnom nivou ne postoji centralizirana baza podataka o okolišu. U BiH nisu zabilježeni redovni treninzi i edukacije vezane za suzbijanje zločina protiv prirode. Unatoč velikom broju uključenih tijela na različitim razinama, razmjena informacija i koordinacija nije formalno utvrđena, a također nedostaje baza predmeta dobre prakse koja bi mogla služiti kao vodič prilikom postupanja.

Mali broj pokrenutih postupaka protiv počinitelja kažnjivih radnji dovodi do zaključka da neposredni nadzor na terenu nije učinkovit. Kazneni zakoni nisu prenijeli sva kaznena djela iz Direktive o zaštiti okoliša putem kaznenog prava. Veći dio zaštićenih divljih vrsta prema europskom i međunarodnom zakonodavstvu u BiH nema status zaštite te ih je moguće loviti, hvatati ili usmrtniti. Visine kazne za kaznena djela i prekršaje povezane sa zaštitom prirode niske su zbog niskog standarda građana i nedostatka svijesti zakonodavca o štetnosti ovih djela. Pravosudna vlast (tužitelji i sudstvo) ne postižu rezultate koji bi trebali biti standard u pravnoj državi. Njihov rad prati manjak transparentnosti, slaba učinkovitost i česte koruptivne afere. Sudovi provode blagu kaznenu politiku kod kažnjivih djela protiv prirode. Počinitelji se u najvećem broju slučajeva osuđuju na uvjetnu kaznu zatvora ili uvjetnu novčanu kaznu. S obzirom na navedeno, teško je očekivati pomake u području suzbijanja kažnjivih radnji na štetu prirode.

PREPORUKE ZA UNAPRJEĐENJE SUSTAVA SUZBIJANJA ZLOČINA PROTIV PRIRODE

STRATEŠKI I ZAKONODAVNI OKVIR

- Donijeti nacionalnu strategiju i akcijski plan zaštite prirode.
- Izmijeniti zakonodavni okvir radi usklađivanja s Direktivom o zaštiti okoliša putem kaznenog prava te Direktivama o pticama i Direktivama o staništima.
- Zakonodavnim i organizacijskim izmjenama osigurati pravnu potporu inspektorima i nadzornicima/čuvarima zaštićenih područja u procesu suzbijanja zločina protiv prirode.
- Zakonodavnim izmjenama propisati nadležnosti i ovlasti nadzornika/čuvara zaštićenih područja i inspekcija.
- Donijeti interne smjernice za rad tužiteljstva i sudova radi odmjeravanja kazni za zločine protiv prirode koje bi uključivale smjernice o kvalifikacijskim okolnostima

i visini kazne ovisno o težini povrede. Time bi prekršajni i kazneni sudovi ujednačili praksu kažnjavanja. Donijeti smjernice o terminima koji se spominju u opisu „blanketnih“ kaznenih djela kako bi se jasnije razgraničila prekršajna i kaznena djela protiv prirode.

- Osigurati efikasno oduzimanje protupravno stečene imovinske koristi od počinitelja kaznenih djela i uvesti sustav praćenja naplate naknade štete u korist države.

INSTITUCIONALNI OKVIR I SURADNJA

- Jačati kadrovske kapacitete svih službi nadležnih za suzbijanje zločina protiv prirode. Posebice ojačati kapacitete stručnih tijela za zaštitu prirode i inspekcija zapošljavanjem dodatnih osoba.
- Izraditi protokol o jedinstvenom postupanju i suradnji nadležnih tijela tijekom procesa otkrivanja, istrage i procesuiranja zločina protiv prirode s ciljem povećanja operativne učinkovitosti nacionalnog lanca procesuiranja.
- Uspostaviti jedinstvenu bazu podataka o zločinima protiv prirode te bazu primjera dobre prakse za službenike i suce. Ovime bi tijela nadležna za politike zaštite prirode, provedbena tijela i javnost, kroz različite razine pristupa bazi, mogla pratiti pojavnost i karakteristike zločina protiv prirode i pratiti učinkovitost mjera za njihovo sprječavanje.

EDUKACIJA

- Osigurati sustavnu i kontinuiranu edukaciju državnih i javnih službenika (nadzornika/čuvara zaštićenih područja, inspekcije, policije, tužitelja i sudaca) vezanu za zločine protiv prirode. Naročito je potrebna sustavna edukacija vezana uz provedbu CITES odredbi o trgovanju i prometu divljih vrsta za sva tijela uključena u lanac procesuiranja, zatim osnovni kriminalistički edukacijski modul za otkrivanje, istraživanje i prevenciju kažnjivih radnji na štetu strogo zaštićenih divljih vrsta te tematske edukacije vezane za zločin protiv prirode za suce i tužitelje.
- Podizati razinu svijesti i uključivanje javnosti u suzbijanje zločina protiv prirode, posebice u dijelu otkrivanja i prijavljivanja kažnjivih djela

VIII. Bibliografija

Balkan Detox LIFE, Stakeholders [website], <https://balkandetoxlife.eu/project/about-us/stakeholders/>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

BiH ESAP 2030+, Bosnia and Herzegovina Environmental Strategy and Action Plan 2030+, Šta je ESAP 2030+? [website], <https://esap.ba/bs/o-projektu/>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

Bogdanović, S., et al., „Strategija za provođenje EAS - BIH“, PROJEKAT EU IPA 2008 - JAČANJE INSTITUCIJA ZA ZAŠTITU OKOLIŠA/ŽIVOTNE SREDINE U BOSNI I HERCEGOVINI I PRIPREMA ZA PRETPRISTUPNE FONDOVE – EnvIS (EuropeAid/128786/C/SER/BA), 2014, http://aarhus.ba/sarajevo/images/docs/RS_EAS_BiH_BHS.pdf, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

Brochet, A., et al., „Preliminary assessment of the scope and scale of illegal killing and taking of birds in the Mediterranean“, Bird Conservation International, 26(1), 2016, pp. 1-28, <https://biosec.group.shef.ac.uk/wp-content/uploads/Brochet-et-al-2016-Scope-and-scale-of-illegal-killing-of-bird-in-Med.pdf>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

Bužanin, O., Lalović, Lj., „Početna obuka, Modul 1, Nosioc pravosudnih funkcija i društvo“, Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine, Javna ustanova Centar za edukaciju sudaca i tužitelja u FBiH, Javna ustanova Centar za edukaciju sudaca i tužitelja u RS, [http://pak.hr/cke/pdf%20eng/Modul%201%20BIH\[1\].pdf](http://pak.hr/cke/pdf%20eng/Modul%201%20BIH[1].pdf), (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

CITES, CITES Implementation Report BiH 2015-2020 [website], <https://cites.org/sites/default/files/documents/15-20BosniaandHerzegovina.pdf>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

Delaić, M., Pilipović, R., i Petrović, D., „Analiza sudskih odluka iz područja zaštite okoliša u Bosni i Hercegovini u 2012. godini“, OSCE, ENVSEC, Auswärtiges Amt, 2012., http://aarhus.ba/sarajevo/images/docs/Analiza_sudskih_odluka_ZO%202012.pdf, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

Ekonomska komisija Ujedinjenih naroda za Europu, „Pregled stanja okoliša, Bosna i Hercegovina, Drugi pregled“, Ujedinjeni narodi, 2011, https://unece.org/DAM/env/epr/epr_studies/native/EPR_2_BiH_Nezvanican_prevod.pdf, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

Europska komisija, SWD(2021) 291 final /2, 19.10.2021., RADNI DOKUMENT OSOBLJA KOMISIJE, Izvještaj o Bosni i Hercegovini za 2021., https://europa.ba/wp-content/uploads/2021/10/izvjestaj-o-bosni-i-hercegovini-za-2021-godinu_1636467943.pdf, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

Europsko vijeće, Proširenje EU-a: Bosna i Hercegovina [website], <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/enlargement/bosnia-herzegovina/>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

Federalno ministarstvo okoliša i turizma, „Strategija zaštite okoliša Federacije Bosne i Hercegovine 2008-2018“, Sarajevo, 2008., <https://fzofbih.org.ba/wp-content/uploads/2019/08/Strategija-zastite-okolisa-FBiH.pdf>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Sektor za šumarstvo i lovstvo [website], <https://fmpvs.gov.ba/sektor-za-sumarstvo-i-lovstvo/>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

Kobajica, S., „Kriminološka obilježja ekološkog kriminaliteta u Bosni i Hercegovini“, Doktorska disertacija, Univerzitet u Sarajevu, Sarajevo, 2021.

Konvencija o zaštiti migratornih vrsta divljih životinja, Službeni glasnik BiH - Međunarodni ugovori br. 8/17, <http://bih-chm-cbd.ba/wp-content/uploads/2021/01/Bonska-141-163-1.pdf>, (pristupljeno 2. siječnja 2022).

Kotrošan, D., Sarajlić, N., „Ptice i lovstvo u Bosni i Hercegovini“, Ornitološko društvo „Naše ptice“, Sarajevo, 2014, <https://ptice.ba/wp-content/uploads/2018/04/Ptice-i-lovstvo-u-BiH.pdf>, (pristupljeno 2. siječnja 2022).

Kazneni zakon Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15, 35/18, 26/21.

Kazneni zakon Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine FBiH br. 36/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16 i 75/17, <https://www.paragraf.ba/propisi/fbih/krivicni-zakon-federacije-bosne-i-hercegovine.html>, (pristupljeno 2. siječnja 2022).

Kazneni zakonik Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a br. 64/17, 104/18 - odluka Ustavnog suda, 15/21, 89/21.

Mesaroš, G., „Procjena početnog stanja u području upravljanja informacijama o biodiverzitetu i izvještavanju u Bosni i Hercegovini“, Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, 2017, http://e-prirodafbih.ba/static/portal/pdf/BiH_Assessment_BHS.pdf, (pristupljeno 2. siječnja 2022).

Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine, O nama [website], <http://www.msb.gov.ba/onama/default.aspx?id=3053&langTag=bs-BA>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Nadležnosti [website], <http://www.mvteo.gov.ba/Content/Read/nadleznosti>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, „Strategija usklađivanja propisa s pravnom stečevinom EU u području zaštite okoliša / životne sredine Bosne i Hercegovine, EAS – BiH“, 2017, <https://www.fmoit.gov.ba/upload/file/2017/EAS-%20FINALNA%20VERZIJA%20%20KOREKCIJE%20MAJ%202017.pdf>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, „Strategija i akcijski plan za zaštitu biološke raznolikosti Bosne i Hercegovine (2015-2020)“, 2016., https://www.fmoit.gov.ba/upload/file/okolis/NBSAP%20BiH_20160315_bos.pdf, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

Numić, S., „Treći nacionalni izvještaj o implementaciji Aarhuške konvencije u Bosni i Hercegovini (nacrt)“, 2018., <https://www.fmoit.gov.ba/upload/file/2018/TRE%C4%86I%20NACIONALNI%20IZVJE%C5%A0TAJ%20O%20IMPLEMENTACIJI%20AARHUSKE%20KONVENCIJE%20U.pdf>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

Uredba o strogo zaštićenim i zaštićenim divljim vrstama, Službeni glasnik RS-a br. 65/20, http://nasljedje.org/docs/pdf/uredba_o_strogo_zasticenim_i_zasticenim_divljim_vrstama.pdf, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

Vijeće Ministara Bosne i Hercegovine, Održana 102. sjednica Vijeća ministara Bosne i Hercegovine [website], https://www.vijeceministara.gov.ba/saopstenja/sjednice/saopstenja_sa_sjednica/default.aspx?id=25299&langTag=hr-HR, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

Vlada Federacije BiH, Nacrt Zakona o izmjenama i dopuna Zakona o zaštiti prirode FBiH, 2021, https://parlamentfbih.gov.ba/v2/userfiles/file/Materijali%20u%20proceduri_2021/NACRT_ZAK_IZMJ_DOPUNAMA_ZAKONA_O_ZASTITI_PRIRODE_BOS.pdf, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

Vlada Republike Srpske, „Strategija zaštite prirode Republike Srpske“, 2011, <https://rhmzrs.com/wp-content/uploads/2019/01/strategija-zastite-prirode.pdf>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

Vukadin, V., „Istraživanje mišljenja lovaca iz Bosne i Hercegovine o prisutnosti smeđeg medvjeda (*Ursus arctos* L.) u lovištu“, Završni rad, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2016., <https://repozitorij.vuka.hr/islandora/object/vuka:320/datastream/PDF/view>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

Vulture Conservation Foundation, Balkan Anti-Poisoning Project: Country in Focus – Bosnia and Herzegovina [website], <https://4vultures.org/blog/balkan-anti-poisoning-project-country-in-focus-bosnia-and-herzegovina/>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

Worldbank [website], <https://data.worldbank.org/country/bosnia-and-herzegovina>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

Zakon o Federalnom tužiteljstvu Federacije BiH, Službeni glasnik FBiH br. 42/02, 19/03.

Zakon o inspekcijama Federacije Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik FBiH br. 73/14, 19/17.

Zakon o inspekcijama Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a br. 18/20.

Zakon o javnim tužiteljstvima Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a br. 69/16.

Zakon o kaznenom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine FBiH br. 35/03, 56/03 - ispravka, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13, 59/14, 74/20, https://advokat-prnjavorac.com/zakoni/Zakon_o%20krivicnom_%20postupku_FBiH.pdf, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

Zakon o kaznenom postupku Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a br. 53/12, 91/17, 66/18 i 15/21, <https://www.paragraf.ba/propisi/republika-srpska/zakon-o-krivicnom-postupku-republike-srpske.html>, (pristupljeno 2. siječnja 2022.).

Zakon o lovstvu, Službene novine FBiH br. 4/06, 8/10, 81/14.

Zakon o lovstvu, Službeni glasnik RS-a br. 60/09, 50/13.

Zakon o prekršajima, Službene novine FBiH br. 63/14.

Zakon o prekršajima Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a br. 63/14, 36/15 - odluka Ustavnog suda, 110/16, 100/17, 19/21 - odluka Ustavnog suda.

Zakon o republickoj upravi, Službeni glasnik RS-a br. 115/18, 111/21, 15/22, <https://www.paragraf.ba/propisi/republika-srpska/zakon-o-republickoj-upravi.html>, (pristupljeno 2 siječnja 2022.).

Zakon o slatkovodnom ribarstvu, Službene novine FBiH br. 64/04.

Zakon o sudovima u Federaciji BiH, Službene novine FBiH br. 22/06, 63/10, 72/10, 7/13.

Zakon o sudovima Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a br. 111/04, 109/05, 37/06, 17/08.

Zakon o sudovima Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a br. 37/2012, 14/2014 - odluka Ustavnog suda, 44/2015, 39/2016 - odluka Ustavnog suda i 100/2017.

Zakon o tužiteljstvu Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH br. 24/02, 3/03, 37/03, 42/03, 9/04, 35/04, 61/04, 49/09.

Zakon o tužiteljstvima Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a br. 55/02, 85/03, 115/03, 37/06 i 68/07.

Zakon o visokom sudskom i tužiteljskom vijeću BiH, Službeni glasnik BiH br. 25/04.

Zakon o zaštiti okoliša Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine FBiH br. 15/21, https://www.fmoit.gov.ba/upload/file/2021/Zakon%20o%20zastiti%20okolisa%2015_21.pdf, (pristupljeno 2 siječnja 2022.).

Zakon o zaštiti prirode Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a br. 20/14, https://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mgr/Documents/%D0%97%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%20%D0%BE%20%D0%B7%D0%B0%D1%88%D1%82%D0%B8%D1%82%D0%B8%20%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B5_019904312.pdf, (pristupljeno 2 siječnja 2022.).

Zakon o zaštiti prirode Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine FBiH br. 66/13, https://www.fmoit.gov.ba/upload/file/2020/0_Zakon%20o%20za%C5%A1titi%20prirode%20Sl.%20nov%20F%20BIH%2066-13.pdf, (pristupljeno 2 siječnja 2022.).

Zakon o zaštiti životne sredine Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a br. 71/12, 79/15, 71/20.